80

-KaraM- KARADENİZ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

JOURNAL OF THE

BLACK SEA STUDIES

KARADENİZ ARAŞTIRMALARI

ЖУРНАЛ ЧЕРНОМОРСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

XX/80

KIŞ-WINTER-ЗИМА

2023

20. Yıl

-KaraM-

KARADENİZ ARAŞTIRMALARI

BALKAN, KAFKAS, DOĞU AVRUPA VE ANADOLU İNCELEMELERİ DERGİSİ

Journal of the Black Sea Studies

KaraM

Kış / Winter 2023 • Sayı / Number 80

KaraM

Karadeniz Araştırmaları / Journal of the Black Sea Studies
published by
The Society for the Black Sea Studies
Karadeniz Araştırmaları Derneği
yayınlamaktadır.

Cilt/Volume XX Sayı/Number 80
Winter/Kış 2023
e-ISSN 2536-5126

Onursal ve Kurucu Başkan / Honorary and Founding Chairman
Prof. Dr. Bilgehan A. GÖKDAĞ (Kırıkkale Universitesi)

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Owner and Managing Editor
Prof. Dr. Osman KARATAY (Ege Üniversitesi)

Editör / Managing Editor
Prof. Dr. Zafer ATAR (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)

Editör Yardımcısı/Assistant Editor
Dr. Öğr. Üyesi Ferdi ÇİFTÇİOĞLU (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)

Yayın Kurulu / Editorial Board
Prof. Dr. A. Mevhibe COŞAR (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali AKAR (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
Prof. Dr. Bernt BRENDEMOEN (Oslo University)
Prof. Dr. Bilgehan A. GÖKDAĞ (Kırıkkale Üniversitesi)
Prof. Dr. Hayati BEŞİRLİ (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Istvan ZIMONYI (University of Szeged)
Prof. Dr. İbrahim TELLİOĞLU (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Prof. Dr. M. Seyfettin EROL (ANKASAM)
Prof. Dr. Mualla UYDU YÜCEL (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Osman KARATAY (Ege Üniversitesi)
Prof. Dr. Peter GOLDEN (Rutgers University (Emekli))
Prof. Dr. Uli SCHAMILOGLU (L. N. Gumilëv Eurasian Nat. University)
Prof. Dr. Vügar SULTANZADE (Doğu Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Yalçın SARIKAYA (Giresun Universitesi)
Prof. Dr. Zafer ATAR (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Doç. Dr. Abdulkadir ÖZTÜRK (Hoca Ahmet Yesevi U.T.K. Üniversitesi)
Doç. Dr. Ahmet TOKSOY (Adnan Menderes Üniversitesi)
Doç. Dr. Aygül UÇAR (Ege Üniversitesi)
Doç. Dr. Ergin JABLE (Priştine Universitesi)
Doç. Dr. Ferhat BERBER (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Doç. Dr. Irina DRIGA (NASU)
Doç. Dr. Umut ÜREN (Kırklareli Üniversitesi)
Dr. Ogr. Uyesi Kemal HAYKIRAN (Adnan Menderes Universitesi)
Dr. Ogr. Uyesi Muhammet ŞEN (Ege Universitesi)
Dr. Ogr. Grv. Veysel HASAR (Manisa Celal Bayar Universitesi)

Alan Editörleri / Field Editors
Prof. Dr. Hayati BEŞİRLİ (Toplumbilim / Sociology)
Prof. Dr. M. Seyfettin EROL (Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler / Political Sciences and International Relations)
Prof. Dr. Osman KARATAY (Ortaçağ Tarihi / Medieval History)
Doç.Dr. Ferhat BERBER (Yakın Tarih / Modern History)
Doç. Dr. Aygül UÇAR (Sanat Tarihi / History of Arts)
Doç. Dr. Yaşar ŞİMŞEK (Dilbilim / Linguistics)
Dr. Öğr. Üyesi Muhammet ŞEN (Osmanlı Tarihi / Ottoman History)

Yazı İşleri - Dizgi/ Editorial Secretary - Proof-Reading
Ali GÜLER

Yabancı Dil Sorumluları / Foreign Language Editors
Arş. Gör. Özkan KÜÇÜKBAŞ (English/İngilizce)
Arş. Gör. Yavuz Selim BARHAN (Russian/Rusça)
Arş. Gör. Hüseyin YILMAZ (French/Fransızca)

Yayın Türü / Type of the Periodical
Quarterly, international refereed journal
Üç aylık, uluslararası hakemli dergi

Yayın Dili / Accepted Languages
Türkçe – İngilizce – Rusça / Turkish – English - Russian

Journal of Black Sea Studies is an open access (OA) journal providing users and institutions with unrestricted and free access to its content. This means that users are not required to pay a fee or to ask permission from either the author or journal in order to access and use articles in their full form, as is outlined by Budapest Open Access Initiative (BOAI).

Bu dergi, kullanıcı veya kurumların içeriği bedelsiz olarak kullanabildiği açık erişimli bir dergidir. Kullanıcıların tam metinlerin içeriğini okuma, yükleme, kopyalama, arama ve bağlantı yaparken yayıncı veya yazardan önceden izin almasına gerek yoktur. Açık erişim BOAI tanımına uygundur.

Dergimizi Tarayan Veritabanları ve Dizinler / Scanned by the Databases and Indexes

ULAKBIM TR DIZIN, Acarindex, Araştırmax, ASOS, CEEOL, Index Copernicus, Index Islamicus, International Medieval Bibliography, ISAM Turk Tarih, Edebiyat, Kultur ve Sanat Makaleleri Veritabanı, J-Gate, MLA International Bibliography, CiteFactor, Serials Solutions, Ulrich's Periodicals Directory, CNKI, InfoBase, MIAR, Ideal Online, SOBIAD

Adress / İletişim
Karadeniz Araştırmaları Dernegi (KaraM)
Kazım Dirik Mah. Gediz Cad. No. 15/1 D.
120 35100 Bornova/IZMIR/TURKIYE
0542 620 99 40 / 0536 760 55 42
www.karam.org.tr /
www.karamdergisi.com
karamdergi@gmail.com

The Advisory Board / Danışma Kurulu

Prof. Dr. A. Nezihi TURAN (Anadolu Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali ASKER (Karabük Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali DUYMAZ (Balıkesir Üniversitesi)
Prof. Dr. Atilla JORMA (Gostivar Vizyon University)
Prof. Dr. Barış METİN (Uşak Üniversitesi)
Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA (Bursa Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Cemalettin TAŞKIRAN (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Dan D. Y. SHAPIRA (Bar-Ilan University)
Prof. Dr. Dilek ERGÖNENÇ (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Ercan ALKAYA (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Galibe HACIYEVA (Nahçıvan Devlet Üniversitesi)
Prof. Dr. F. Didem EKİNCİ (Çankaya Üniversitesi)
Prof. Dr. F. Gülay MİRZAOĞLU (Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Giray SAYNUR DERMAN (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (Türk Dil Kurumu)
Prof. Dr. Hakan KIRIMLI (Bilkent Üniversitesi)
Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK (Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Hülya ARGUNŞAH (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. İliya V. ZAITSEV (Moskow State University)
Prof. Dr. İlker ALP (Trakya Üniversitesi (Emekli))
Prof. Dr. İrfan ÇAĞLAR (Hitit Üniversitesi)
Prof. Dr. László MÁRACZ (Universiteit van Amsterdam)
Prof. Dr. Mehmet Naci ÖNAL (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
Prof. Dr. Necati DEMİR (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet OKUR (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Melahat PARS (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Melek ÇOLAK (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
Prof. Dr. Melek ÖKSÜZ (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Melek ÖZYETGİN (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa ARGUNŞAH (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Neziha MUSAOĞLU (Kırklareli Üniversitesi)
Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU (Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Qızılgül ABDULLAYEVA (Bakı Dövlət Universiteti)
Prof. Dr. Semra ALYILMAZ (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Serkan ŞEN (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Prof. Dr. Şenol KANTARCI (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Talip DOĞAN (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Ufuk Tavkul (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Ulvi KESER (Kıbrıs Amerikan Üniversitesi)
Prof. Dr. Yavuz AKPINAR (Ege Üniversitesi (Emekli))
Prof. Dr. Yücel ÖZTÜRK (Sakarya Üniversitesi)
Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Leyla Çiğdem DALKILIÇ (Ankara Üniversitesi)
Doç. Dr. Serkan ACAR (Ege Üniversitesi)
Dr. Araz ASLANLI (Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti)

KARADENİZ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ YAYIN İLKELERİ

DERGİ HAKKINDA

Karadeniz Araştırmaları Dergisi, 2004 yılında "KaraM Araştırma ve Yayıncılık" çatısı altında yayın hayatına başlamış, uluslararası, hakemli, akademik bir süreli yayındır.

Her yıl, Bahar/Mart, Yaz/Haziran, Güz/Eylül ve Kış/Aralık olmak üzere dört sayı yayımlanır. Bu sayılar haricinde "özel sayı" yayımlanmaz.

Karadeniz Araştırmaları Dergisi, bir e-Dergi'dir, e-ISSN'si 2536-5126 şeklindedir.

Karadeniz Araştırmaları Dergisi, Türkiye'nin ilk bölge odaklı akademik dergisidir. Alt isimde gösterildiği üzere Doğu Avrupa, Balkanlar, Kafkaslar ve Anadolu sahası öncelikli olmak üzere, ilgili sosyal bilim (tarih, dil, edebiyat, uluslararası ilişkiler, iktisat, etnoğrafya, etnoloji, antropoloji vd.) yazıları yayımlanır. Halen 20. yılını idrak eden Karadeniz Araştırmaları Dergisi, 1000'e yakın akademik makale ile yayımlandığı ilk günden itibaren önemli bir literatür oluşturmuş, tarih, sosyoloji, dil, edebiyat, uluslararası ilişkiler gibi pek çok alana katkı sağlamıştır.

Karadeniz Araştırmaları Dergisi'nin editörlüğünü kuruluşundan itibaren Prof. Dr. Osman Karatay (Ege Üniversitesi) yürütmüş, daha sonra Prof. Dr. Yahya Kemal Taştan (Katip Çelebi Üniversitesi) ve Doç. Dr. Yaşar Şimşek (Giresun Üniversitesi) editörlüğü devralarak dergiyi bugünlere taşımışlardır. Daha önceki sayılarda Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi), Doç. Dr. Umut Üren (Kırklareli Üniversitesi) ve Dr. İbrahim Doğukan Dokur da editörlük desteği vermiştir. Kuruluşundan itibaren derginin sahibi olan Prof. Dr. Bilgehan A. Gökdağ (Kırıkkale Üniversitesi) halen derneğimizin onursal ve kurucu başkanıdır. Bu görevi, Karadeniz Araştırmaları Derneği'nin başkanlığıyla birlikte 2022 yılında Prof. Dr. Osman Karatay'a devretmiştir. Dergi, halen dernek bünyesinde Prof. Dr. Zafer Atar ve Dr. Öğretim Üyesi Ferdi Çiftçioğlu editörlüğünde yayınlanmaktadır.

Amaç ve Kapsam

Dünyada değişen dengeler ve gelişmeler ile bunların sonuçlarının Türk Dünyasına etkileri, Türkiye-Türk Dünyası ilişkileri, bölgenin tarihî, sosyal, jeopolitik önemi, Türk tarihi, tarihî ve çağdaş Türk dili üzerine yapılan çalışmalar, Karadeniz havzasında konuşulan diller ve Türkçe ile etkileşimleri, alfabe-dil-kültür vb. konularda yapılan akademik çalışmaları yayımlamak yoluyla teşvik etmek ve bu şekilde ilgili bilim camiasının bir yayın havuzunda buluşmasını sağlamak Karadeniz Araştırmaları Dergisi'nin ana amacıdır. Yayınlarını Karadeniz dünyası üzerinde yoğunlaştıran Karadeniz Araştırmaları Dergisi olarak ülkemizin stratejilerine, öncelikli olarak da bu alandaki bilgi birikimine katkıda bulunmak yayın felsefesimizdir. Karadeniz Araştırmaları Dergisi olarak stratejik bilgi birikiminin en sığ seviyesi olan sadece günceli takip vartasına saplanmayıp çok geniş açılardan bölgeyi ilgilendiren çalışmalar yayımlamaya devam edeceğiz.

Yayın Dili

Karadeniz Araştırmaları Dergisi'nin yayın dili Türkiye Türkçesidir. Ancak yayın ilkelerine uygun olmak şartıyla her sayıda derginin üçte bir oranını geçmeyecek şekilde İngilizce, Rusça ve diğer Türk lehçeleri ile yazılmış yazılara da yer verilebilir.

Derginin Bölümleri

Karadeniz Araştırmaları Dergisi'nde bir sayının en az ¾'ü özgün araştırma makalelerine ayrılır. Alana katkı sağlayan derleme makalelere, kaynak özelliği taşıyan çevirilere ve kitap tanıtma-değerlendirme yazılarına da yer verilebilir.

Sınırlılık

Karadeniz Araştırmaları Dergisi'nde ilgili sayıda yayımlanacak makalelerin sayısı hususunda belli bir sınır bulunmaktadır. Her sayıda kitap değerlendirme ve tanıtma yazıları dâhil olmak üzere "en fazla" 20 makaleye yer verilmektedir. Yayına uygun görülen makale sayısının fazla olması durumunda makaleler hakem süreçlerinin bitmesinin ardından sıraya konmaktadır. Yüksek nitelikli ve alana doğrudan katkı yapacak makaleler, yayın kurulunun görüşü alınarak editör kurulu tarafından ön sıraya çekilebilir.

Açık Erişim Sistemi

Karadeniz Araştırmaları Dergisi, kullanıcı veya kurumların içeriği bedelsiz olarak kullanabildiği açık erişimli bir dergidir. Kullanıcıların tam metinlerin içeriğini okuma, yükleme, kopyalama, arama ve bağlantı yaparken yayıncı veya yazardan önceden izin almasına gerek yoktur. Açık erişim BOAI tanımına uygundur.

Sorumluluk

Yayımlanan yazılardaki görüş ve düşünceler yazarlara aittir, dergimizin görüş ve düşüncelerini yansıtmaz.

Veritabanları ve Dizinler

Karadeniz Araştırmaları Dergisi; ULAKBİM TR DİZİN, Acarindex, Araştırmax, ASOS, CEEOL, DOAJ, Index Copernicus, Index Islamicus, International Medieval Bibliography, İSAM Türk Tarih, Edebiyat, Kültür ve Sanat Makaleleri Veritabanı, J-Gate, MLA International Bibliography, CiteFactor, Serials Solutions, Ulrich's Periodicals Directory, CNKI, InfoBase, SOBİAD gibi pek çok ulusal ve uluslararası veritabanı ve dizin tarafından taranmaktadır.

Arşivleme ve Gizlilik Beyanı

Karadeniz Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmak üzere gönderilen tüm makaleler ve bu makalelerin hakem raporları, karamdergisi.com adlı internet sitesinin makale takip sisteminde süresiz arşivlenmiştir. Arşivimizde bulunan makaleler, hakem raporları ve kişisel bilgilerin 3. şahıslar ile paylaşılmayacağı editör kurulu tarafından garanti edilir.

YAYIN ETİĞİ

Karadeniz Araştırmaları Dergisi Yayın Etiği *Committe on PublicationEthics* (COPE)'in yayımlamış olduğu "COPE Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors" ve "COPE Best Practice Guidelines for Journal Editors"de yer alan etik sorumluluklara istinaden hazırlanmıştır.

Yazı(lar) ve Yazar(lar)

Karadeniz Araştırmaları Dergisi'ne gönderilen yazılarda daha önce yayımlanmamış olma şartı aranır. Bilimsel bir toplantıda sunulmuş olan bildiriler, yayımlanmamış olmak şartıyla kabul edilebilir. Yayımlanan ve daha sonra "gözden geçirilerek genişletilen" bildiriler için yazar bildiri metninin ilk hâlini de yazı ile birlikte dergiye e-posta yolu ile göndermek zorundadır. Lisansüstü tezlerden veya projelerden üretilmiş yazılar, bu durum belirtilmek koşulu ile kabul edilir.

Karadeniz Araştırmaları Dergisi'ne gönderilecek yazılarda, içeriğin özgün olması ve ilgili alanda etki yapması beklenir. Karadeniz Araştırmaları Dergisi'ne gönderilen yazılar "Amaç ve Kapsam" bölümünde belirtildiği üzere ilgili alanlarda yazılmış olmalıdır. Belirtilen alanların dışında yazı kabul edilmez. Derginin amacı ve kapsamına uymayan yazıların sisteme yüklenmesi durumunda, editör kurulu durumu yazara e-posta yolu ile bildirir ve yazı sürece dâhil edilmez.

Karadeniz Araştırmaları Dergisi'ne gönderilen tüm yazılar, editör kurulu tarafından Yazım Kuralları'na uygunluğu açısından kontrol edilir. Yazım Kuralları'na göre yazılmamış yazılar için süreç başlatılmaz.

Karadeniz Araştırmaları Dergisi'ne gönderilen tüm yazılar için yazarlar çalışmanın özgün olduğunu; çalışmalarında alıntıladıkları bilgi, resim, şekil, tablo için alıntılanan kaynağa atıfta bulunduklarını, çalışmalarının daha önce yayımlanmadığını ve başka bir derginin sürecine dâhil olmadığını garanti ederler.

Başka bir derginin yayım sürecinde olduğu veya daha önce yayımlandığı (isim değişikliği ile gönderilen yazıları da kapsayacak şekilde) anlaşılan yazılar için süreç durdurulur ve yazarın dergi ile bağlantısı koparılır. Böyle bir durumun tespitinde yazar, bir daha yazı gönderemez.

Karadeniz Araştırmaları Dergisi'ne gönderilen tüm yazılar Crosscheck programı ile kontrol edilmektedir. Herhangi bir intihal durumunda, yazılar yayına alınmamaktadır. 62. sayıdan başlamak üzere Karadeniz Araştırmaları Dergisi'ne gönderilen tüm yazılar için iThenticate programından (veya muadil bir intihal programından) alınan intihal raporunun da yazı ile birlikte gönderilmesi şartı aranır.

Etik Beyan Gerektiren Yazılar

Etik kurul izni gerektiren çalışmalar için makalenin sonunda ilgili Etik Kurul Onayı ile ilgili bilgilerin (kurul-tarih-sayı) yer verilmesi zorunludur.

Süreç (Kör Hakemlik Sistemi)

Yazıların tüm süreci www.karamdergisi.com uzantılı internet sitesi üzerinden yürütülür. Yazarlar, dergimize yazı gönderebilmek için makale takip sistemine üye olmak zorundadır. E-posta yolu ile gönderilen yazılar, dikkate alınmaz. Makale takip sistemine üye olan yazarlar, yazılarını kendi belirledikleri kullanıcı adı ve şifre ile sisteme giriş yaparak yüklerler. Gelen yazılar, derginin yayın ilkelerine uygunluk açısından kontrol edilir. Uygun görülen yazılar için hakemlik süreci başlatılır.

Yazılar, alanında uzman **en az** iki hakeme gönderilir. Yazılar için "kör hakemlik" (peer review) sistemi uygulanır. Yazarlara hakem adı belirtilmez. Yazılarda, yazarın bilgileri yer almaz. Hakem raporları yayımlanmaz, sistem üzerinde süresiz gizli tutulur.

Yazılar hakemlere gönderilmeden önce ilgili yazı hakkında hakemlik yapıp yapamayacakları yazının özeti gönderilerek hakemden sorulur. Yazının tamamı, ancak cevabın olumlu olması durumunda sistem üzerinden gönderilir. Hakemlerden ilgili yazıyı 20 gün içinde raporlandırması beklenir.

Yazar, hakem raporlarına sistem üzerinden kendi üyelik sayfası ve şifresi ile erişir. Hakem raporlarının biri olumlu, diğeri olumsuz olması durumunda yayın kurulu nihai kararı verebilir veya yazıyı üçüncü bir hakeme gönderir. Hakemler, ilgili makale için raporlarını 20 gün içinde kendi üyelik sayfaları aracılığı ile iletirler. Hakem raporlarının gecikmesi durumunda, editör kurulu, yazı için yeni hakem ataması yapabilir. Yazarlar, hakem raporlarını dikkate alırlar. Katılmadıkları görüşler olması durumunda, gerekçeleri ile belirtmekle mükelleftirler. Yazıların iki hakemden de onay alması, doğrudan yayımlanacağı anlamına gelmez. Editör kurulu hakem raporlarını yeterli görmemesi hâlinde yeni hakem ataması yapabilir veya yazının yayımlanıp yayımlanmaması hususunda nihai kararı verebilir. Hakem raporları doğrultusunda "düzeltme" alan yazılar için yazarın gerekli düzeltmeleri yapıp yapmadığı hakem veya editör kurulu tarafından kontrol edilir. İngilizce özet bölümleri, Yabancı Dil Sorumlusu tarafından ayrıca kontrol edilir. Yapılması gerekli olan düzeltmeler varsa, sistem üzerinden yazara iletilir. Yayın Kurulu, esasa yönelik olmayan değişiklikler yapabilir.

Hakemler

- Hakemler, uzmanlık alanı dışında yayınları değerlendirmek üzere kabul etmemelidir.
- Hakemlerin hakemlik davetini kabul ettikten sonra Hakemlik uluslararası standartlarına uyması gerekmektedir.
- Hakemler, yazılara makale takip sistemi üzerinden kendi belirledikleri kullanıcı adı ve şifre ile erişebilir.
- Hakemler, gizlilik ve tarafsızlık içerinde değerlendirme yapmalıdır.
- Hakemler, raporlarını 20 gün içerisinde iletmeli, gecikme yaşanacaksa editör kuruluna bilgi vermelidir.
- Hakemler, değerlendirmek üzere kabul ettikleri çalışmaları başka şahıslarla veya sanal ortamda paylaşmamalıdır.
- Hakemler, intihal tespit etmeleri durumunda editör kuruluna bilgi vermelidir.
- Hakemler raporlarında kullandıkları dile dikkat etmeli; yazarı aşağılayıcı, onur kırıcı cümleler kurmaktan imtina etmelidir.

Editör Kurulu

Derginin Editör Kurulu, *Committe on PublicationEthics* (COPE)'in yayımlamış olduğu "COPE Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors" ve "COPE Best Practice Guidelines for Journal Editors"de yer alan etik sorumluluklara uymakla yükümlüdür.

- Editör Kurulu, derginin geliştirilmesi ve çağa ayak uydurmasından sorumludur.
- Editör Kurulu, okuyucu, yazar ve hakemlerin bilgi ihtiyacını karşılamakla sorumludur.
- Editör Kurulu, akademik hassasiyetlerle bütünlüğü sağlamaktan sorumludur.
- Editör Kurulu, hakemlik sürecinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi için hakemleri çalışmanın konusuna göre belirlemekten sorumludur.
- Editör Kurulu, yazarlar ve hakemler arasında olası çıkar çakışmasını önlemekten sorumludur.
- Editör Kurulu, gizlilik beyanı esaslarına göre kişisel bilgilerin paylaşılmamasından sorumludur.
- Editör Kurulu, hakem havuzunun güncellenmesinden sorumludur.
- Editör Kurulu, yayın ve danışma kurulu ile iletişim hâlinde olmalıdır.

Yayın İçin Alınan Ücret Hakkında

Karadeniz Araştırmaları Dergisi'nde hakem süreci başlatılabilmesi için 1000 (bin) TL "Yayın Ücreti" alınır. Karadeniz Araştırmaları Dergisi 58. sayısına kadar basılı ve elektronik olarak yayımlanmıştır. Alınan ücretler internet sitesinin ayakta tutulması, derginin basım-dağıtım başta olmak üzere DOI ve dizgi masrafları için kullanılmıştır. 58. sayıya kadar derginin basılı hâli yazar, hakem ve Türkiye'nin önde gelen kütüphanelerine gönderilmekte idi. Ancak basım-dağıtım hususunda artan masraflar karşılanamaz duruma geldiği için derginin basılı hâli artık çıkmamaktadır. "Yayın Ücreti" bugün için internet sitesi, DOI ve dizgi masrafları için kullanılmaktadır.

YAZIM KURALLARI

1. Başlık

Her yazının Türkçe ve İngilizce başlığı bulunmalıdır. Yazının içeriğini kısa, açık ve yeterli ölçüde yansıtacak nitelikte olmalı, büyük harflerle ve koyu yazılmalı, Cambria yazı tipiyle 14 punto olmalıdır.

2. Yazar Ad(lar)ı ve Adres(ler)i

Gönderilen yazılarda yazarı belirten hiçbir ifade yer almamalıdır. *Hakem süreci bittikten sonra*;

Makale yazarının adı ve soyadı (soyadın tamımı büyük harfle) yazı başlığının sağ altında olmalı, yazarın görev yaptığı kurum, elektronik posta adresi, akademik unvanı, ORCID numarası ile birlikte dipnotta Cambria yazı tipinde 9 punto yazılarak belirtilmelidir.

3. Özet ve Anahtar Kelimeler

Çalışmanın amacını, kapsamını ve sonuçlarını yansıtması gereken özet, en az 150, en fazla 200 sözcükten oluşmalıdır. Özet içinde kaynak, şekil ve çizelgeler yer almamalıdır. Özetin hemen altına en az üç, en fazla beş kelimeden oluşan anahtar kelimeler yazılmalıdır. Ayrıca özetin, başlığın ve anahtar kelimelerin İngilizceleri de bulunmalıdır. Yabancı dilde yazılan makalelerde de Türkçe ve yazılan dilde başlık, özet ve anahtar kelimeler yer almalıdır. Özet ve anahtar kelimeler, Cambria yazı tipi ile, 9 punto büyüklüğünde yazılmalıdır. 77. sayıdan itibaren makalelerin sonunda 700-1000 kelimeden oluşan **geniş İngilizce özet** yer alacaktır. Geniş İngilizce özet bölümüne kaynaklar kısmından sonra yer verilmelidir. Bu özet makalenin temel fikirlerinin tümünü kapsayacak biçimde, paragraflar hâlinde olmalıdır.

4. Ana Metin

Çalışmada, sayfa yapısı A4 ebatında, kenar boşlukları sağdan, soldan, üstten ve alttan 3 cm olmak üzere, paragraf aralığı önce ve sonra 6 nk aralığıyla ve tek satır aralıkla yazılmalıdır. 11 punto Cambria yazı karakterleri kullanılmalı, satır sonunda heceleme yapılmamalıdır. Paragraf başlarında 1 cm girinti yer almalı, noktalama işaretleri kendilerinden önceki sözcüklere bitişik olmalıdır. Çalışma dil bilgisi kurallarına uygun olmalı, noktalama işaretlerinin kullanımı ve diğer yazım kuralları için TDK Yazım Kılavuzu esas alınmalıdır. Ana metin içinde hiçbir şekilde otomatik numaralandırma kullanılmamalıdır. Makalenin konusu, amacı, kapsamı, gerekçesi, sonucu vb. bilgiler bilimsel yeterliliği sağlayacak ölçüde ve bir düzen içinde verilmelidir.

- *Başlıklar*: Tamamı koyu olmalı, her sözcüğün ilk harfi büyük yazılmalıdır.

- *Şekil, tablo ve fotoğraflar*: Şekil ve tablolar numaralandırılmalı, Tablo 1, Grafik 3 ve Şekil 7 vb. biçiminde adlandırılmalıdır. Numara ve başlıklar, şekillerin ve tabloların altına yazılmalıdır. Tablolar için paragraf aralığı önce ve sonra 0 nk, satır aralığı tek olacak şekilde düzenlenmelidir.

- *Diğer ekler* (Tablo, Şekil ve Grafik) normal yazı dışındaki göstergelerin çok olması durumunda tablo, şekil ve grafikler; EKLER bölümünde KAYNAKÇA'dan sonra verilmelidir.

Kaynak Gösterme (Atıflar): Makalede yapılacak atıflarda APA yöntemi esas alınır ve aşağıdaki yöntem kullanılır.

- Atıflar, parantez içinde yazarın soyadı, eserin yayın yılı ve sayfa numarası sırasıyla verilmelidir: (Ercilasun, 2015, s. 157).

- Birden fazla kaynağa başvurulduğu durumlarda yazar isimleri aynı parantez içinde, eski tarihli olandan yeni olana doğru, birbirinden noktalı virgülle ayrılarak sıralanır: (Arat, 1979, s. 54; Ercilasun, 2015, s. 157).

- İki ve daha fazla yazarlı kaynaklarda sadece ilk yazarın soyadı ve 'vd.' kısaltması yazılmalıdır: (Yalçın vd. 2002, s. 56).

- Metin içinde, gönderme yapılan yazarın adı veriliyorsa kaynağın sadece yayın tarihi yazılmalıdır: Taştan (2011, s. 42), bu konuda…

- Bir yazarın aynı yıl yayımlanmış çalışmalarına atıf yapılacak ise eserin yayın yılına bir harf eklenmelidir: (Gökdağ, 2012a, s. 69), (Gökdağ, 2012b, s. 163).

- Soyadları aynı olan iki yazarın aynı yılda yayımlanmış olan eserleri, ad ve soyadları açık yazılması yoluyla belirtilir: (Yılmaz Çetin, 2014, s. 325), (Yılmaz Yağmur, 2014, s. 127).

- Atıf yapılan kaynak görülmeden başka bir kaynak üzerinden atıf yapılması gerektiğinde bu kaynakla birlikte alıntının yapıldığı eser şu şekilde gösterilmelidir: (Köprülü, 1911, s. 75'ten aktaran; Kartal, 2008, s. 60).

- Arşiv belgeleri kaynak gösterilirken metin içindeki kısaltma örnekteki gibi olmalı, açılımı kaynakçada verilmelidir. Örnek: (BCA, Mühimme 15, s. 25).

- İnternet kaynaklarına atıf yapıldığında haber siteleri için; haber sitesinin adına ve haber tarihine yer verilmeli; kaynakçada URL kodu ile belirtilmelidir (Habertürk 2018). Yazarı belli internet kaynaklarına atıf yaparken yazar soyadı ve haber yayın tarihi esas alınmalı, kaynakçada URL kodu belirtilmelidir (Kireçci, 2018). Aynı site/gazetenin aynı yıl içinde yayınlanmış birden fazla kaynağı kullanılmışsa harflendirilerek gösterilmelidir.

- **Dipnotlar:** Dipnot kullanımından mümkün olduğunca kaçınılmalı, yalnızca açıklamalar için başvurulmalı ve otomatik numaralandırma yoluna gidilmelidir.

- **Alıntılar:** Alıntılar tırnak içinde verilmeli; beş satırdan az alıntılar satır arasında, beş satırdan uzun alıntılar ise satırın sağından ve solundan 2 cm içeride, blok halinde ve tek satır aralığıyla 10 punto yazı boyutunda yazılmalıdır. Birebir olmayan alıntılarda APA yöntemi tercih edilmelidir.

- **Otomatik Numaralandırma**: Makalede dipnotlar hâricinde otomatik numaralandırma yoluna gidilmemelidir.

5. Kaynakça

Makalede kullanılan tüm kaynaklar "Kaynakça"ya dâhil edilmeli, çalışmanın konusu ile alakalı olsa da faydalanılmayan eserler kaynakçaya alınmamalıdır. Kaynaklar, "KAYNAKÇA" başlığı altında yazar soyadlarına göre alfabetik olarak verilmelidir. Kitap ve dergi adları italik yazılmalıdır.

a) Kitap ve Kitap Niteliğindeki Eserler

SOYAD, A. (basım yılı). *Kitabın Adı*. Basıldığı Şehir: Yayınevi.

- ÖZTÜRK, R. (1997). *Uygur ve Özbek Türkçelerinde Fiil*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Eserin hazırlayıcısı, editörü, çevireni varsa, kitap adından sonra parantez içinde aşağıdaki gibi verilir: SOYAD, A. (basım yılı). *Eserin Adı*. [hazırlayanın (hzl.), editörün (ed.) veya çevirenin (çev.) Adı Soyadı]. Basıldığı Şehir: Yayınevi.

• KARPAT, K. H. (2001). *Ortadoğu'da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk*. (çev. Recep Boztemur). Ankara: İmge Kitabevi.

İki yazarlı eserlerde her iki yazar da verilir. Ancak ikinci yazarın adı ve soyadı normal sırada olmalıdır.

• ANHEGGER, R. – H. İNALCIK (1956). *Kânûnnâme-i Sultânî Ber Mûcebi 'Örf-i Osmanî*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

İkiden fazla yazarlı eserlerde yalnızca ilk yazar belirtilir, diğerleri için "vd." kısaltması kullanılır.

• YALÇIN, D. vd. (2012). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Aynı yazara ait birden çok eser kronolojik olarak sıralanır.

• TEKİN, T. (2003). *Orhon Türkçesi Grameri*. İstanbul: Sanat Kitabevi.

• TEKİN, T. (2013). *Irk Bitig*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bir yazarın aynı yıl yayınlanan eserlerini ayırt etmek için yayın tarihinden sonra harfler kullanılır.

• ÜNLÜ, S. (2012a). *Harezm Altınordu Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Yayınevi.

• ÜNLÜ, S. (2012b). *Karahanlı Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Yazarı belli olmayan eserlerde eser adı, yazar adı yerine yazılır ve eser alfabetik sıralamaya dâhil edilir.

• *Türkçe Sözlük* (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kitap bölümleri için şu yöntem tercih edilmelidir: SOYAD, A. (Basım Yılı). "Bölüm Adı". *Kitap Adı*. (ed. Adı Soyadı). Basıldığı Şehir: Yayınevi. Sayfa Aralığı.

• TOGAN, İ. (2012). "Bugünü Anlamak İçin Orta Asya Tarihine Bir Bakış". *Bağımsızlıklarının Yirminci Yılında Orta Asya Cumhuriyetleri Türk Dilli Halklar – Türkiye İle İlişkiler I. Kitap*. (ed. Ayşegül Aydıngün - Çiğdem Balım). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları: 19-50.

b) Süreli Yayınlardaki Yazılar

• **Dergiler:** SOYAD, A. (yıl). "Makalenin Başlığı". *Derginin Adı*. Cilt No (Roma rakamlarıyla)/Sayı: Sayfa Aralığı.

• İLHAN, S. (1990). "Türk Çağdaşlaşması". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. VII/19: 7-19.

• **Basılı gazeteler:** SOYAD, A. (yıl. ay. gün). "Yazının Başlığı". *Gazetenin Adı*: (varsa) sayfa numarası.

• TALU, E. E. (1945.01.13). "Vah Velid". *Son Posta*: 1-7.

c) Tezler

SOYAD, A. (tarih). *Tezin Başlığı*. Şehir: Üniversite ve Enstitü adı. (Yayımlanmamış Lisans/Yüksek Lisans/Doktora tezi).

• MERT, O. (2002). *Kutadgu Bilig'de Hal Kategorisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

d) Bildiriler

SOYAD, A. (yıl). "Bildirinin Başlığı". *Sempozyum, Panel veya Kongrenin Adı* (tarihi). Şehir: Yayın Evi: sayfa no.

- ERDAL, M. (2011). "Kutadgu Bilig Metni". *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bilig Bildirileri* (26-27 Ekim 2009). Türk Dil Kurumu Yayınları: 201-208.

e) İnternet Kaynakları

Sitenin/Gazetenin Adı (haber tarihi). "Haber Başlığı". Erişim Tarihi: haberin bağlantısı

- Sputnik (2018). "AB Liderleri Brexit Anlaşmasını Onayladı". Erişim Tarihi: 02.12.2018. https://tr.sputniknews.com/avrupa/201811251036312530-ab-brexit-anlasmasi-onay/

Yazarı belli olan internet kaynakları: SOYAD, A. (yazım tarihi). "Metin Başlığı". Erişim Tarihi: yazının bağlantısı

- KİREÇCİ, M. A. (2018). "Brexit Süreci ve Jeopolitik Etkileri". Erişim Tarihi: 01.12.2018. https://www.dunyabulteni.net/dubam/brexit-sureci-ve-jeopolitik-

f) Yazma Eserler

Eserin Müellifi. *Eserin Adı*. Yazma Eserin Muhafaza Edildiği Kütüphanenin Adı. Arşiv/Katalog Numarası.

- Firdevsî-i Rumî. *Süleymân-nâme-i Kebîr*. Topkapı Sarayı Müzesi Kitaplığı. H. 1535.

Eserin müellifi bilinmiyorsa yazma eserin adı başa alınır ve italik yazılır.

g) Arşiv Belgeleri

Makalelerde kullanılan arşiv belgeleri, KAYNAKÇA bölümünün en sonunda "Arşiv Belgeleri" başlığı altında kullanılan kısaltmaların açıklamaları ile birlikte verilir.

- **Arşiv Belgeleri**

- Genelkurmay Başkanlığı ATASE Başkanlığı Arşivi Belgeleri, Klasör (K), Dosya (D), Fihrist (F).

- K: 145, D: 103, F: 26-1.

- K: 587, D: 43, F: 1-42.

h) Kısaltmalar

Metin içinde kullanılan kısaltmalar, KAYNAKÇA bölümünden hemen önce alfabetik bir şekilde yan yana sıralanır ve "Kısaltmalar" başlığı ile verilir.

- **Kısaltmalar**

- Ar. Arapça; Az. Azerbaycan Türkçesi; DLT Dîvânu Lugâti't-Türk; DS Derleme Sözlüğü; EDPT An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish.

MANUSCRIPT SUBMISSION GUIDELINES

About Journal of Black Sea Studies

The Journal of Black Sea Studies an international peer-reviewed journal. It was established in 2004 and is published by KaraM Araştırma ve Yayıncılık.

The Journal of Black Sea Studies publishes four issues per year in March (Spring), June (Summer), September (Fall) and December (Winter) and does not publish so-called 'special issues'.

Journal of Black Sea Studies is an e-Journal (E-ISSN: 2536-5126).

The Journal of Black Sea Studies is Turkey's first region-oriented academic journal. As shown in the sub-title, studies in social sciences (history, language, literature, international relations, economics, ethnography, ethnology, anthropology, etc.) are published, primarily in the fields of Eastern Europe, the Balkans, the Caucasus and Anatolia. The Journal of Black Sea Studies, which is still in its 20th year, has created an important literature since the first day of its publication with nearly 1000 academic articles, and has contributed to many fields such as history, sociology, language, literature and international relations.

Since its establishment, Prof. Dr. Osman Karatay (Ege University), then Prof. Dr. Yahya Kemal Taştan (Katip Celebi University) and Assoc. Dr. Yaşar Şimşek (Giresun University) took over the editorship and carried the magazine to today. In previous issues, Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol (Hacı Bayram Veli University) also provided editorial support. Prof. Dr. Bilgehan A. Gökdağ (Kırıkkale University), owner of the journal since its establishment, is still the honorary and founding president of our association. Prof. Dr. Osman Karatay assumed the presidency of the Black Sea Studies Association, and thus the ownership of the journal in 2022. The journal is still published under the editorship of Assoc. Dr. Umut Üren and Dr. İbrahim Doğukan Dokur.

Purpose & Scope

The Journal of Black Sea Studies sets out to foster academic research focusing on the Turkic World and the surrounding region through the lens of topics such as inter-country relations, regional history, socio-political issues, linguistics, and Turkology. At the same time, it also sets out to bring those within this specific academic community together through published scholarly literature. In placing particular emphasis on nations surrounding the Black Sea, Journal of Black Sea Studies's publishing philosophy is to ultimately contribute to the web of knowledge in this field, as well as to contribute to Turkey's strategies towards this region.

Journal of Black Sea Studies will continue to publish articles that represent its region of focus in the broadest and most up-to-date sense possible.

Language Of Publication

The language of publication is normally Turkish, however, high-quality manuscripts in other Turkic languages alongside English and Russian that meet submission guidelines are considered for each issue. Translated articles as well as book reviews that are in line with journal's scope can be published.

Subsections

In the Journal of Black Sea Studies, at least of an issue is reserved for original research articles. Review articles that contribute to the field, translations with reference to the field, and book review and review articles can also be included.

Limitations

Journal of Black Sea Studies maintains a quota on the number of articles it publishes in each issue. This entails a maximum of 20 articles per issue, including book reviews and descriptions. If the number of articles deemed fit for publishing exceeds this quota, the articles are then placed onto a waiting list upon being reviewed. The editorial board may give priority to those articles that are deemed as being of particularly high quality as well as of carrying the potential to be influential in their particular field.

Open Access System

Journal of Black Sea Studies is an open access (OA) journal providing users and institutions with unrestricted and free access to its content. This means that users are not required to pay a fee or to ask permission from either the author or journal in order to access and use articles in their full form, as is outlined by Budapest Open Access Initiative (BOAI).

Responsibility

The views and opinions in the published articles belong to the authors and do not reflect the views and opinions of our journal.

Scanned by the Databases and Indexes

Journal of Black Sea Studies is listed in numerous national and international bibliographic databases and indexes including ULAKBİM TR DİZİN, Acarindex, Araştırmax, ASOS, CEEOL, DOAJ, Index Copernicus, Index Islamicus, International Medieval Bibliography, İSAM Türk Tarih, Edebiyat, Kültür ve Sanat Makaleleri Veritabanı, J-Gate, MLA International Bibliography, CiteFactor, Serials Solutions, Ulrich's Periodicals Directory, CNKI, InfoBase, and SOBİAD.

Archiving System

All articles submitted to be published in the Journal of Black Sea Studies and the referee reports of these articles have been archived indefinitely in the article tracking system of the website named karamdergisi.com. The editorial board guarantees that the articles, referee reports and personal information in our archive will not be shared with third parties.

PUBLISHING ETHICS

The ethics statement for the Journal of Black Sea Studies is based on those by the Committee on Publication Ethics (COPE)'s Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors.

Manuscript(s) and the Responsibilities of Author(s)

Manuscripts submitted to the Journal of Black Sea Studies should not have been previously published elsewhere. Papers that have been presented at scientific conferences may be accepted on the condition that they have not been published elsewhere. If your manuscript has already been published and has been modified/expanded upon, you are required submit your manuscript both in its original state alongside the modified version to the journal by e-mail. This particular situation applies to manuscripts that have generated from graduate/doctoral theses and projects. All work reported in the manuscript must be original and should contribute to its respective discipline. All manuscripts to be submitted must conform with the fields outlined in "Purpose & Scope" section above. Manuscripts that do not conform with that will not be accepted. Should a manuscript that does not conform with those rules be submitted, the author will be alerted by the editorial board by e-mail, whereupon their manuscript will be rejected.

All submissions are controlled by the editing board to ensure that they conform with the spelling and punctuation standards outlined by the Turkish Language Association (TDK). Submissions that are deemed as having do not met these standards are unable to move on to the review phase.

The author must guarantee that work reported in the manuscript, including information, images, figures, tables, and quotes, must be original, properly cited, and free from any kind of plagiarism. They also must guarantee that their work has not been published elsewhere or submitted to any other journal(s) simultaneously.

In case it becomes apparent the submission has been previously published elsewhere (e.g. published under a different heading) or is currently being reviewed by another journal, Journal of Black Sea Studies will immediately terminate the review process and cut all ties with author. After that point, the author will be prohibited from submitting any further manuscript(s).

All submissions are checked for plagiarism using CrossCheck. In case of plagiarism, the publication shall be cancelled.

As of the 62th issue, all submissions are now required to be delivered with an accompanying iThenticate plagiarism report as well.

All sources listed in the References section of those submissions deemed suitable for publishing will be throughly controlled. Should references either be missing or deemed irrelevant, the author will be will be notified as to respond accordingly.

Ethics Committee Approval

For studies requiring ethics committee approval, it is mandatory to include the relevant Ethics Committee Approval (committee-date-number) at the end of the article.

Review Process (Blind Peer-Review)

You can follow the entire review process of your submission via the Journal of Black Sea Studies website: www.karamdergisi.com Each manuscript is reviewed by **at least** two field experts. All manuscripts pass through a double-blind peer-review process. Neither the authors know the identity of the reviewer, and vice versa. Reviewer reports are not published, but are rather kept confidential within the system. The abstract(s) of the article(s) is/are first checked by the reviewers prior to them receiving the manuscript(s). This is done to determine whether they will be willing to review the text(s) or not. If the reviewer's answer is affirmative, they will the receive the manuscript(s) in full. The reviewers are expected to deliver their report(s) within 20 days of the review process.

The author can access the results of the report(s) via their Journal of Black Sea Studies website account. In the event that one of the reviewer's reports is positive and the other is negative, the editorial board may choose either to terminate the review process or to forward the manuscript to a third reviewer. Reviewers release their reports on the Journal of Black Sea Studies website via their own personal accounts within 20 days of conducting their reviews. In case the reviewers are delayed in releasing their reports, the editorial board may appoint a new reviewer to the manuscript. The author is to take all of the items listed each report very seriously. If the author disagrees with the report in way, she/he must justify why. The approval of both reviewers does not mean that the manuscript will be published immediately. In case the editorial board feels that the reviewer's report is insufficient, it may wish to appoint an additional reviewer, or it may wish to make a final decision regarding the publishability of the manuscript. Either the reviewer(s) or editorial board controls each manuscript to ensure that the author has adhered to and therefore made the necessary corrections outlined in the report(s).

Referees

- Referees should not accept publications outside of their field of expertise for evaluation.
- After the referees accept the invitation to arbitrate, they must comply with the international standards of refereeing.
- Referees can access articles via the article tracking system with the user name and password they define.
- Referees should evaluate with confidentiality and impartiality.
- Referees should submit their reports within 20 days and inform the editorial board if there is a delay.
- Referees should not share work that they accept for evaluation with other persons or in virtual environment.
- Referees should pay attention to the language used in their reports; the author should refrain from making derogatory and humiliating sentences.
- Referees should inform the editorial board if they detect plagiarism.

Editorial Board

- Editorial Board is responsible for the development of the journal and keeping it up to date.
- Editorial Board is responsible for meeting the information needs of readers, authors and referees.
- Editorial Board is responsible for ensuring integrity with academic sensibilities.
- The Editorial Board is responsible for determining the referees according to the subject of the study in order for the refereeing process to proceed in a healthy way.
- Editorial Board is responsible for preventing possible conflict of interest between authors and referees.
- Editorial Board is responsible for not sharing personal information in accordance with the principles of confidentiality statement.
- Editorial Board is responsible for updating the referee pool.

Publication Fee

The Journal of Black Sea Studies charges authors a 'publishing fee' of 1000 (onethousand) Turkish Liras is upon successful acceptance of their manuscript. The Journal of Black Sea Studies used to be published in both print and electronically until its 58th issue. The collected fees are used to keep the Journal of Black Sea Studies website (www.karamdergisi.com) running, as well as are used for digital object identifier (DOI) and typesetting costs. Until the Journal of Black Sea Studies's 58th issue, a printed version of the journal used to be sent to the author, to the journal's staff members, and to leading libraries across Turkey.

Unfortunately, due to ever increasing publishing and distribution fees, the journal is now no longer issued in its physical form. Agin, the 'publication fee' is used to keep the Journal of Black Sea Studies website running, as well as is used for digital object identifier (DOI) and typesetting costs. No fee is collected for book descriptions and reviews.

WRITING RULES

1. Title

The title of the manuscript is to be written in both Turkish and English. Its content should be concise, clear, and of reasonably high quality, and should be written in Cambria 14, bold, using capital letters.

2. The Name(s) and Address(es) of the Author(s)

The author's first and last name should be written beneath the title, aligned right. The author's last name should be written entirely in capital letters. The author's affiliations, e-mail address, title, and ORCID iD number should be indicated as a footnote written in Cambria 9. Note: The latter should only be added once their manuscript as been approved for publication.

3. Abstract and Keywords

An abstract of 150 to 200 words that reflects the aim, scope, and results/conclusions of the study should be included. It should not contain references, figures, or charts. A minimum of 3 and maximum of 5 different keywords must be included directly beneath the abstract. An English version of both the abstract and the keywords must also be included. Manuscripts written in a language other than Turkish should also include a Turkish version of its title, abstract, and keywords. Both the abstract and keywords are to written in Cambria 9.

4. Main Text

A4, Portrait. Margins: 3 cm (left/right) and 3 cm (top/bottom). Spacing: Single-spaced. Paragraphs spacing: 6 points. Font: Cambria 11. Hyphens normally used to divide words at the end of a line should not be used. Paragraph indentation: 1 cm. There should be no spacing between punctuation and the word preceding them. Authors must pay attention to following the conventions of proper spelling, grammar, and punctuation as outlined by the Turkish Language Association (TDK). Components such as the topic, aim, scope, findings, and conclusions should be presented in such a way that it ensures scientific competence.

- *Main headings*: Must be written in the first letter of each word must be capitalized.

- *Figures, tables, photographs*: Figures and tables should be labelled and numbered: Eg. Table 1, Graphic 3, Figure 7, etc. Numbers and headings should be written beneath figures and tables. Spacing of tables before and after paragraphs: 0 points, single spacing.

- *Additional inserts:* (Table, Figure and Graph) Additional inserts beyond tables, figures, and graphics also should be numbered and labelled (e.g. Additional Table 1, Additional Graphic 3, Additional Figure 7, etc.). Moreover, these should be included after the References section.

References & In-text Citations: Must be presented in APA 7 format.

- In-text citations must be enclosed in parentheses, and must include the author's last name, the year of publication, and the page number(s): i.e. (Sanders, 2015, p. 157).

- When more than one source is being cited, then same information for the additional sources (i.e. the author's last name, the year of publication, and the page number(s)) are listed from the earliest to the latest year. Each additional citation is separated by a semi-colon: i.e. (Blumenthal, 1979, p. 54; Sanders, 2015, p. 157).

• When once source as multiple authors, only the last name of the first author, followed by the abbreviation 'et al.' is to be written: i.e. (MacCrimmon et al. 2002, p. 56).

• When the author's name is included in the text of the sentence where the citation takes place, then just the date of publishing and page number(s) should be included in parentheses: i.e. "Smith (2011, p. 42) discovered that..."

• When more than one study by the same author and published in the same year is cited, a lower case letter should be included next to the publishing year: i.e. (Bloomberg, 2012, p. 69), (Bloomberg, 2012b, p. 163).

• When the names of more than one author sharing the same last name are cited, then the author's first name should also be included: i.e. (Wilmot, Bella 2014, p. 325), (Wilmot, Stella 2014, p. 127).

• When citing a source within a source, both sources are to be cited: i.e. (Briggs, 1911: Taken from p 75 of...; Benassi, 2008, p. 60).

• When showing archival documents, their source should abbreviated in-text, and given in full in the Resources section: i.e. (BCA, Mühimme 15: 25).

• Quotes taken from online newspapers should include the name of the news agency, alongside the year the article was published: i.e. (Daily Sabah 2018). Quotes taken from the authors from other internet websites (non-newspaper) should include the name of the author and the year of publication of the article: i.e. (Amanpour, 2018).

• **Footnotes:** The use of footnotes should be avoided whenever possible. They should only be used for explanations, and should be organized using automatic numbering.

• **Quotations:** Quotations must be indicated using quotation marks (" "). They should be no larger than 5 lines long. Quotations longer than 5 lines should be included beneath the preceding line. They should presented in block form with 1 cm spacing on either side, be single-spaced, and written in 10 point font. Paraphrased quotes should be presented according to the conventions of APA style.

5. References

All sources cited in the manuscript must be included in the References Section. The author should refrain from including supplemental sources that she/he has not benefited from in the writing of her/his article. All references should be listed in alphabetical order according to the author's last name. Book and journal/magazine titles should be written in italics.

a) Books

LAST NAME, F. (Year of Publication). *Title of Book*. Place of Publication: Publishing House.

• ÖZTÜRK, R. (1997). *Uygur ve Özbek Türkçelerinde Fiil*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

If the book has an preparer, editor, and/or translator, then they are listed in parenthesis following the title of the book: i.e. Author's Last Name, Author's First Name (Year of Publication). *Title of Book*, [preparer (prep/hzl.), editor (ed.), translator (tra/çev.) First and Last Name]. Place of Publication: Publishing House.

• KARPAT, K. H. (2001). *Ortadoğu'da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk*. (tra/çev. Recep Boztemur). Ankara: İmge Bookstore.

When books have two authors, the names of both authors is provided. However, when writing the second author's names, first their first, followed by their last name should be written.

- ANHEGGER, R. – H. İNALCIK (1956). *Kânûnnâme-i Sultânî Ber Mûcebi 'Örf-i Osmanî*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

For more than two authors, only the name of the first author is mentioned, followed by the abbreviation 'et al'.

- YALÇIN, D. et al. (2012). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Multiple works written by same author are to be listed in chronological order.

- TEKİN, T. (2003). *Orhon Türkçesi Grameri*. İstanbul: Sanat Kitabevi.
- TEKİN, T. (2013). *Irk Bitig*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

When those works are published within the same year, then a letter is placed next to the publication year.

- ÜNLÜ, S. (2012a). *Harezm Altınordu Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- ÜNLÜ, S. (2012b). *Karahanlı Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Yayınevi.

When the author of the book is unknown, the title of the work is written in place of the author, and is categorized in alphabetical order.

- *Türkçe Sözlük* (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

For individual book chapters: AUTHOR'S LAST NAME, F. (Year of Publication). "Title of Chapter". *Title of Book*. (ed. First and Last Name). Place of Publication: Publishing House. Page Range.

- TOGAN, İ. (2012). "Bugünü Anlamak İçin Orta Asya Tarihine Bir Bakış". *Bağımsızlıklarının Yirminci Yılında Orta Asya Cumhuriyetleri Türk Dilli Halklar – Türkiye İle İlişkiler I. Kitap*. (ed. Ayşegül Aydıngün - Çiğdem Balım). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları: 19-50.

b) Scholarly Articles

Journals: AUTHOR'S LAST NAME, F. (Year). "Tile of the Article". N*ame of the Journal*. Volume No. (Roman Numerals) / Issue: Page Range.

- İLHAN, S. (1990). "Türk Çağdaşlaşması". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. VII/19: 7-19.

Printed Newspapers: JOURNALIST'S LAST NAME, F. (Year. Month. Day). "Title of Article". *Name of the newspaper*: Page Number (If Available).

- TALU, E. E. (1945.01.13). "Vah Velid", *Son Posta*: 1-7.

c) Theses

AUTHOR'S LAST NAME, F. (Date). *Title of Thesis*. Location (City): Name of University/Institute. (Unpublished Undergraduate/Graduate/Doctoral Thesis).

- MERT, O. (2002). *Kutadgu Bilig'de Hal Kategorisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Unpublished Doctoral Thesis).

d) Academic Papers

AUTHOR'S LAST NAME, F. (Year). "Title of Paper". *Name of Symposium/Panel/Congress* (Date). Location (City): Publishing House: Page No.

- ERDAL, M. (2011). "Kutadgu Bilig Metni". *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bilig Bildirileri* (October 26 - 27 2009). Türk Dil Kurumu Yayınları: 201-208.

e) Internet Resources

Name of Website/Newspaper (Date). "Title of Article". Access Date: Link

- Sputnik (2018). "AB Liderleri Brexit Anlaşmasını Onayladı". Accessed On: 02.12.2018. https://tr.sputniknews.com/avrupa/201811251036312530-ab-brexit-anlasmasi-onay/

Internet sources of whom the author is known: AUTHOR'S LAST NAME, F. (Date of Article). "Title of Article". Access Date: Link

- KİREÇCİ, M. A. (2018). "Brexit Süreci ve Jeopolitik Etkileri". Accessed On: 01.12.2018. https://www.dunyabulteni.net/dubam/brexit-sureci-ve-jeopolitik-etkileri-h425454.html

f) (Handwritten) Manuscripts

Author of the Manuscript. *Title of the Manuscript*. Name/Tile of the Library/Collection Where the Manuscript Is Kept. Archive/Catalog Number.

- Firdevsî-i Rumî. *Süleymân-nâme-i Kebîr*. Topkapı Sarayı Müzesi Kitaplığı. H. 1535.

When the author of the manuscript is anonymous, the title of the manuscript is written in its place in italics.

g) Archival Documents

Archival documents used/featured within articles are to be listed in a separate 'Archival Documents' directly below the Resources section. These are to be presented in abbreviations:

Archival Documents

Genelkurmay Başkanlığı ATASE Başkanlığı Arşivi Belgeleri, Folder (F), File (Fi), Index (I).

F: 145, Fi: 103, I: 26-1.

F: 587, Fi: 43, I: 1-42.

h) Abbreviations and Acronyms

Abbreviations and acronyms within the manuscript are to be listed and expanded in the 'Abbreviations/Acronyms' section directly above the Resources section. They are to be listed alphabetically.

Abbreviations/Acronyms

Ar. Arapça; Az. Azerbaycan Türkçesi; DLT Dîvânu Lugâti't-Türk; DS Derleme Sözlüğü; EDPT An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish.

i) Sources Written in Non-Latin Scripts

Sources written in non-Latin scripts (e.g. Cyrillic, Persio-Arabic, Greek *etc*.) are to be transcribed into Latin script and listed in the Resources section.

CONTENTS / İÇİNDEKİLER

851-870 **Nikita Yakovleviç Biçurin (1777-1853) /** *Nikita Yakovlevich Bichurin (1777-1853)*
Tilla Deniz BAYKUZU - Rabia Tolunay YAVAN

871-893 **İşlevsel Bağlamıyla Rize Ağzındaki Ünlemler /** *Exclamations in the Dialect of Rize with Their Functional Context*
Serap EKŞİOĞLU

894-916 **On the Ethnic Affiliations and Connections of the Twin Tribes Utigurs and Kutrigurs /** *İkiz Boylar Utigur ve Kutrigurların Etnik Aidiyet ve Bağlantıları Üzerine*
Osman KARATAY

917-942 **Kastamonulu Kadınların Cemiyet Faaliyetleri /** *Association Activities of Kastamonu Women (1876-1914)*
Melek TOPARLAK ŞAHİN

943-978 **Kaşkay Türkçesinin Latin Harfli Yazı Dili Olma Süreci-Yazım ve Söyleyiş Özellikleri /** *The Process of Qashqai Turkish Becoming A Latin Alphabet Written Language -Spelling and Pronunciation Features-*
Emine TEMEL ALEMDAR

979-1003 **"Kadın Erkeğin Şeytanıdır": Türk Dünyasi Atasözlerinde Kadına Yönelik Olumsuz Tutum /** *"Women are the Devil of Men": Negative Attitudes Towards Women in the Proverbs of the Turkic World*
Fatma TEKİN

1004-1027 **Trabzon Maarif Eminliği Vilayetlerinde İlköğretim (1926) /***Primary Education in the Trabzon Region of Educational Administration (1926)*
M. Serhan YÜCEL

1028-1043 **Sykeonlu Theodoros'un Hayat Hikayesi Işığında Bizans'ın Anadolu Kırsalında Dinî Hayat (VI – VII. Yüzyıl) /** *Religious Life in the Anatolian Ruralness of Byzantine in the Light of the Life Story of Theodoros of Sykeon (6th – 7th Century)*
Hasan AKYOL

1044-1078 **Osmanlı Dönemi Örselli (Ödemiş/Gölcük Yaylası) Mezar Taşları /** *Ottoman Period Orselli (Ödemiş / Gölcük Plateau) Tombstones*
Eylem GÜZEL - Necla ARSLAN SEVİN - Kadir PURDE

1079-1093 **Nato Standartlarında Bir Deniz Kuvvetleri İnşası: Ukrayna 2035 Deniz Stratejisi Örneği /** *The Build-up of Naval Forces with NATO Standards: The Case of Ukraine's 2035 Strategy of the Naval Forces*
Eda TUTAK

1094-1128 **Bucak (Burdur) Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar /** *Contributions to the Compilation Dictionary From Bucak (Burdur) Dialect*
Celal ERYİĞİT

1129-1147 **Anadolu'da Bozkır Kavimlerinin Kültürel İzleri /** *Traces of the Eurasian Steppe Peoples in Anatolia*
Eda DURMUŞ

1148-1170 **The Effects of the Common History Between Turks-Georgians in Pre-Second World War Period on the Future Relations /** *İkinci Dünya Savaşı Öncesi Dönemde Türk-Gürcü Ortak Tarihinin Gelecek Dönem İlişkilerine Etkileri*
Burak Şakir ŞEKER

1171-1190 **İmzasız Bir Rapor: II. Meşrutiyet'in İlk Yıllarında Osmanlı İmparatorluğu'nun İç Sorunları ve Çözüm Önerileri /** *An Unsigned Report: The Internal Problems of the Ottoman Empire in the First Years of the Second Constitutional Monarchy and Suggestions For Solutions*
Kurtuluş DEMİRKOL

1191-1207 **XV. ve XVI. Yüzyıl Osmanlı Tarih Yazıcılarına Göre Altın Orda /** *The Golden Horde: According to Ottoman Historiographers in XV. and XVI. Centuries*
Elif UZUN

1208-1229 **Bir İngiliz Askeri Yetkilinin 1814 Senesi İlkbaharında İstanbul'dan Samsun'a Uzanan Yolculuğuna Dair Notları /** *Notes of A British Military Official About His Journey on the Route From Istanbul to Samsun in the Spring Of 1814*
Nazlı MURZİOĞLU - Ali Emre İŞLEK

1230-1258 **Etnik Kültür ve Tüketim İlişkisi Üzerinde Nostalji Duygusunun Rolü: Türkiye'deki Rus Göçmenler Üzerine Bir Çalışma /** *The Role of Nostalgia on the Relationship Between Ethnic Culture and Consumption: A Study on Russian Immigrants in Turkey*
Tahire HÜSEYİNLİ - Betül ÇAL

1259-1273 **Plevne Muharebesi'nin Allgemeine Gazetesi'ndeki Yansıması /** *Reflection of the Battle of Plevne in the Allgemeine Newspaper*
Zeynep TEMİZSOY - Gülbadi ALAN

REFEREES OF THIS ISSUE / BU SAYININ HAKEMLERİ

Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Ayşe İLKER (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Nuray ÖZDEMİR TİRYAKİ (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi)
Prof. Dr. Bilal KARABULUT (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Adem SAĞIR (Karabük Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet YÜKSEL (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)
Prof. Dr. Nejdet DURAK (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa KARABULUT (Adıyaman Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Sait TOPRAK (Mardin Artuklu Üniversitesi)
Prof. Dr. Valeri MODEBADZE (Georgian Technical University)
Prof. Dr. Ertan GÖKMEN (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Prof. Dr. Osman AKANDERE (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa GENÇOĞLU (Uşak Üniversitesi)
Doç. Dr. Arif KOLAY (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Doç. Dr. Umut ÜREN (Kırklareli Üniversitesi)
Doç. Dr. Elvin YILDIRIM (İstanbul Aydın Üniversitesi)
Doç. Dr. Ümral DEVECİ (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
Doç. Dr. Dilara USLU (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)
Doç. Dr. Serkan ACAR (Ege Üniversitesi)
Doç. Dr. Metin DEMİRCİ (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi)
Doç. Dr. Ferdi GÜZEL (Bayburt Üniversitesi)
Doç. Dr. Ferhat BERBER (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Doç. Dr. Halim DEMIRYÜREK (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)
Doç. Dr. Umut KEDİKLİ (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Doç. Dr. Emin KIRKIL (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Doç. Dr. V. Özlem AKGÜN (Selçuk Üniversitesi)
Doç. Dr. Mehmet SOLAK (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi)
Doç. Dr. Ferhat KARABULUT (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Doç. Dr. Dilek ERENOĞLU ATAİZİ (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi)
Doç. Dr. Minara ALİYEVA ÇINAR (Bursa Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Zafer DUYGU (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Doç. Dr. Duygu ALPTEKİN (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Doç. Dr. Refik ARIKAN (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa Mesut ÖZEKMEKÇİ (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Doç. Dr. Hasan AKYOL (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Doç. Dr. Ayşe GÖNÜLLÜ ATAKAN (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Doç. Dr. Yunus İNCE (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
Doç. Dr. Mehmet Ali KARAMAN (Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Esra ELMACIOĞLU (Yozgat Bozok Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Kemal Ramazan HAYKIRAN (Adnan Menderes Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Beyza ERCAN (Ardahan Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Gökçe BALCI (Kırklareli Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Tekin Aycan TAŞCI (Erciyes Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi İlker Mümin ÇAĞLAR (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Muhammet ŞEN (Ege Üniversitesi)
Dr. Serkan KEÇECİ (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Dr. Erhan ATEŞ (Pamukkale Üniversitesi)
Dr. Uğur İNAN (Milli Eğitim Bakanliği-Yalova)

TEMEL ALEMDAR, EMİNE (2023). "Kaşkay Türkçesinin Latin Harfli Yazı Dili Olma Süreci -Yazım ve Söyleyiş Özellikleri". *Karadeniz Araştırmaları*. XX/80: 943-978.

KAŞKAY TÜRKÇESİNİN LATİN HARFLİ YAZI DİLİ OLMA SÜRECİ -YAZIM VE SÖYLEYİŞ ÖZELLİKLERİ-

Emine TEMEL ALEMDAR*

ÖZ

Nüfusunun büyük kısmı İran İslam Cumhuriyeti'nin güney bölgesinde, Şiraz ve çevresinde toplanmış olan, kimliklerini Türk adıyla ifade eden Kaşkay Türkleri, Oğuz boyuna mensup bir topluluktur. Oğuz edebî dilinin güney alt grubuna dâhil edilen Kaşkay Türkçesi, Kaşkay İli'nde yaşayan Türk tayfa ve tirelerin konuştuğu bir ağızdır.

İran İslam Cumhuriyeti'nde resmî yazı dili Farsça ve resmî alfabe de Arap alfabesidir. Kaşkay Türklerinin kendi kültür ve dillerini koruyup yaşatabilmeleri için edebî dillerini resmî devlet dili seviyesine getirmeleri gerekir. İlk defa 2007 ile 2010 yılları arasında bir grup Kaşkay Türkü'nün bazı sosyal iletişim ağlarında kendi aralarında yazılı dillerine sahip çıkma gayretleri sonucunda Latin harfleriyle yazma çabalarına şahit oluruz.

Bu makalede, yaklaşık 240 Kaşkay Türkü'nün yer aldığı "Kaşkay Merkez" adlı sosyal iletişim ağına dayanan Latin harfleriyle yazılmış Kaşkay Türkçesinin manzum ve mensur metinlerine ve hususi olarak iletişim kurulan bazı Kaşkay Türklerinden elde edilen bilgilerden yola çıkılarak Kaşkay Türklerinin Latin harfli yazı diliyle var olma çabaları doğrultusunda Kaşkay Türkçesinin yazı dili olma süreci ortaya konacaktır. Kaşkay Türklerinin kendi dillerini Latin harfleriyle nasıl yazdıkları veya yazmaya çalıştıkları yaklaşık 300 örnek metin üzerinden "yazım ve söyleyiş özellikleri" bağlamında incelenecek ve gösterilen bu çaba dil ve alfabe sürekliliği açısından değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İran İslam Cumhuriyeti, Kaşkay Türkleri, Kaşkay Türkçesi, Latin alfabesi, ortak yazı dili.

THE PROCESS OF QASHQAI TURKISH BECOMING A LATIN ALPHABET WRITTEN LANGUAGE -SPELLING AND PRONUNCIATION FEATURES-

ABSTRACT

The Qashqai Turks, whose majority of the population live in Shiraz and its environs in the southern region of the Islamic Republic of Iran, and who express their identity with the Turkish name, are a community that belong to the Oghuz tribe. Qashqai Turkish, which is included in the southern subgroup of the Oghuz literary language, is a dialect spoken by the Turkish communities living in Qashqai.

In the Islamic Republic of Iran, the official written language is Persian and the official alphabet is the Arabic alphabet. In order for the Qashqai Turks to preserve and maintain their own culture and language, they need to bring their literary language to the level of the official language. Between 2007 and 2010, we first witness the efforts of a group of Qashqai Turks who wrote in Latin letters among themselves in some social communication networks as a result of their efforts to protect their written language.

In this article, obtained from a social communication network of approximately 240 Qashqai Turks named "Kaşkay Merkez", based on the verse and prose texts of Qashqai Turkish written in Latin letters and the conversations with Qashqai Turks who were contacted specifically, the efforts of Qashqai Turks to exist through the written language of Latin letters and the process of Qashqai Turkish becoming a written language will be revealed. How the Qashqai

Araştırma Makalesi
Makale Gönderim Tarihi: 25.10.2023; Yayına Kabul Tarihi: 27.11.2023

* Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, İSTANBUL; ORCID: 0000-0002-5575-8615, E-posta: emine.temel@istanbul.edu.tr

Makalenin yazım sürecinde kendisine sorduğumuz soruları ayrıntılı bir şekilde yanıtlayan ve bizden desteklerini esirgemeyen Kaşkay Türkü Veliyullah İder Bey'e teşekkürlerimizi sunmayı bir borç biliriz.

Turks wrote or tried to write their own language in Latin letters will be examined in the context of "spelling and pronunciation characteristics" through approximately 300 sample texts, and this effort will be evaluated in terms of language and alphabet continuity.
Keywords: Islamic Republic of Iran, Qashqai Turks, Qashqai Turkish, Latin alphabet, common written language.

Giriş

Rusya ile İran arasında 10 Şubat 1828 tarihinde imzalanan Türkmençay Antlaşması sonucunda Azerbaycan ikiye bölünmüş; Aras Nehri'nin kuzeyi Çarlık Rusya'sına, güneyi ise Kaçar sülalesi yönetimindeki İran'a bırakılmıştır (Rzayev, 2010, s. 57). Eski çağlardan itibaren Türklerin hareket güzergâhını teşkil eden Ön Asya coğrafyasının İran toprakları içinde kalan tarihî Azerbaycan bölgesi (Barutcu Özönder, 2002, s. 101), başta Azerbaycan Türkleri olmak üzere, Türkmen, Kaşkay, Halaç ve Horasan gibi pek çok Türk topluluğuna yurt vazifesi görmüştür.

Bu makalede, bugün İran'ın güney ve güneybatısında, yedi eyaleti içine alan geniş bir bölgede (1. Buşehr, 2. Bender Lenge Şehrestanı, 3. Behbehan ili, 4. Ramhormoz ili, 5. Brucen ili, 6. Semirom ve Hamse -Şehreza- illeri, 7. Fars ostanı -Neyriz, İstehbanat ve Fesa dışında-) yaşayan Kaşkay Türklerinin (Kafkasyalı, 2011, s. 79; Barutcu Özönder, 2002, s. 103) kendi dillerini Latin alfabesiyle yazma teşebbüsleri, ortaya çıkan yazım ve söyleyiş özellikleri üzerinden ortak yazı dili ve alfabe birliği bağlamında ele alınmaya çalışılmıştır.

1. Kaşkay Türklerinin Coğrafya ve Nüfusu

İran Türkleri arasında adlarından sıkça söz ettiren toplulukların başında Kaşkaylar gelmektedir. Uzun bir süre *Vilâyet-i Kaşkâî* adıyla ayrı bir idari bölgede yaşayan ve Kaşkay Türklerinin ana yurdu olan Kaşkay ili, İran'ın güneyinde, Fars eyaletinde Kaşkay Türklerinin sağlam ve güçlü bir "İl" seviyesine yükselmesinin esasını teşkil etmiştir (Çelik, 2020, s. 6). İran'ın en büyük ve en teşkilatlı aşiretlerinden olan Kaşkay Türkleri (Orhonlu, 1967, s. 421; Caferoğlu, 1966, s. 125-126) bugün, İran'ın merkez ve güney bölgelerine; Fars, İsfahan, Buşehr, Çeharmahal ve Bahtiyari, Kohkiluye ve Buyer Ahmed, Huzistan, Kirman ve Hürmüzgan eyaletlerine yayılmış durumdadır. Ayrıca savaş, göç, sürgün gibi türlü sebeplerle İran'ın Horasan, Mazenderan ve Tahran gibi eyaletlerinde de yaşadıkları görülür (Dolatkhah, 2016, s. 460).

Uzun yıllar konar-göçer bir hayat süren ve geniş bir sahaya yayılan ancak günümüzde %80'i yerleşik hayata geçmiş olan Kaşkay Türklerinin bugünkü nüfusunu tespit etmek oldukça güçtür. İran'da etnik kökenlere göre nüfus sayımının yapılamıyor olması ülkenin çeşitli bölgelerine dağılmış vaziyette yaşayan Kaşkay Türklerinin gerçek sayısına ulaşılmasına imkân vermemektedir. Öte yandan Erenoğlu Ataizi'nin 2017 yılında ortaya koyduğu son veriler ve bölgede yaşayan öğretmen, araştırmacı ve sosyal medya kulanıcısı ile yürütülen görüşmeler neticesinde yurt dışına göç edenler de dâhil olmak üzere yaklaşık 4.500.000 civarında Kaşkay Türkü'nün varlığından bahsetmek mümkündür (Erenoğlu Ataizi, 2017, s. 45).

2. Kaşkay Türklerinin Dili ve Türk Lehçelerindeki Yeri

Kaşkay Türklerinin ana dili Kaşkay Türkçesidir. Kaşkay Türkleri kendi aralarında, ev ve iş yerlerinde daima Kaşkay Türkçesi konuşurlar ve buna özellikle dikkat ederler. Kaşkay Türkleri, eğer bulundukları ortamda Fars biri varsa hem o kişiyle iletişim kurabilmek hem de o kişinin kendi aralarındaki sohbeti anlamasına yardımcı olabilmek için nezaket gereği Farsça konuşurlar (Veliyullah İder, kişisel iletişim, 15 Haziran 2022).

Kaşkay Türkçesinin Türk dilinin hangi lehçe ve ağzına ait olduğu konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür:

Cevad Heyet (2008, s. 295-297), Kaşkay Türkçesini Azerbaycan Türkçesi ailesinden kabul edip Kaşkay aşiretinin ana dili olarak saymıştır. Heyet'e göre, Kaşkayî Türk lehçesinde, Azerbaycan Türkçesinin özelliklerinin yanında Anadolu Türkçesinin özellikleri de görülmektedir. Cevad Heyet gibi Talat Tekin de (1995, s. 57) Kaşkay Türkçesine Azerbaycan lehçe ve ağızları içinde yer vermiştir.

Gülşen Seyhan Alışık (2002, s. 371), Kaşkay Türkçesini Güney Azerbaycan Türkçesinin bir ağzı olarak değerlendirmiş ve Güney Azerbaycan ağız öbeğini yedi ağız altında göstermiştir:

1. Kuzeybatı ağızları (Tebriz, Urmiye)
2. Kaşkay
3. Aynallu
4. Sungur
5. Kum
6. Kâbil Afşar ağzı
7. Kuzey Irak ağzı

Çalışmalarını İran'daki Türk lehçe ve ağızları üzerinde yoğunlaştıran Alman Türkolog Gerhard Doerfer (2006, s. 93-113) ise İran'da konuşulan Türkçeyi beş başlık altında tasnif etmiştir:

1. Güney Azerbaycan Türkçesi (Merkez Oğuzca)
2. Kaşkay Türkçesi ile ilgili ağızlar (Güney Oğuzca)
3. Horasan Türkçesi (Doğu Oğuzca)
4. Türkmen Türkçesi (Kuzey Oğuzca)
5. Halaç Türkçesi

Doerfer (1973-1974, s. 197), Kaşkay Türkçesini Aynallu ağzı ile birlikte Azerbaycan Türkçesine doğrudan doğruya bağlı bir dil olarak değil, "Azerbaycanoid diller"[1] olarak göstermeyi tercih etmiş ve (1997, s. 247-248) "Güney Oğuz lehçesi" altında, Oğuz Türkçesinin müstakil bir kolu olarak değerlendirmiştir. Doerfer (2006, s. 93-113), Güney Oğuz Türkçesini ayrıca altı alt gruba ayırmış ve Kaşkay Türkçesini de "güney alt grubu"na dâhil etmiştir:

1. Kuzeybatı alt grubu: Zencan

[1] Azerbaycan Türkçesine bağlılığı pek zayıf olan.

2. Batı alt grubu: Sungur, Ferhad-Han, Korwa
3. Merkez alt grubu: Aşteyan, Pougerd, Hanin, Kabil Avşarları
4. Kuzey alt grubu: Süleymanabad, Kazvin
5. Güney alt grubu: Ali Kurçi, Paradonba Şahrak, Hasanabad-i Sar-Maşhad, ***Kaşkay*** (Firuzabad, Semirom, Şiraz), Aynallu, Ebi Verdi
6. Doğu alt grubu: İsfahan

Azerbaycan Türklerinden önemli fikir adamı Mirza Bala Mehmedzâde (1955, s. 416), Kaşkay Türklerinin dilini Doerfer gibi müstakil dil altında ifade ederek Cenup Türkçesi grubuna dâhil etmiş ve yerleşik hayata geçen Kaşkay Türklerinin konuşma dillerinde Farsçanın etkisinin kuvvetli bir şekilde hissedilmeye başlandığını söylemiştir.

Kaşkay Türklerinin konuştuğu dil ile ilgili olarak öne sürülen görüşler dikkate alındığında Kaşkay Türkçesini, Türk dili ailesi içinde, Batı Türkçesi kolunda ve Oğuz grubu Türk lehçelerinin altında bir ağız olarak değerlendirmek mümkündür. Kaşkay Türklerinin konar-göçer ile yerleşik hayatlarını sürdürdükleri coğrafi yayılım alanları ve bu yayılım alanlarının merkezini oluşturan tarihî Azerbaycan coğrafyasında mevcut olan ağız özellikleri ile Kaşkay Türkçesinin öne çıkan dil özellikleri mukayeseli olarak göz önünde bulundurulduğunda Kaşkay Türklerinin konuşma dilinin, Güney Azerbaycan Türkçesi altında müstakil bir ağız olarak tanımlanmasının uygun olacağı kanaatindeyiz.

3. Dil ve Alfabe

3 Aralık 1979 tarihinde yürürlüğe giren ve 28 Temmuz 1989 tarihinde yapılan bazı değişikliklerle son şeklini alan İran İslam Cumhuriyeti Anayasasının "İkinci Kısmı" ülkenin resmî dili, yazısı, takvimi ve bayrağı ile ilgili dört maddeye ayrılmıştır:

On beşinci madde

İran halkının resmî ve ortak dil ve yazısı Farsçadır. Belgeler, yazışmalar, resmî metinler ve ders kitaplarının hepsi bu dilde ve yazıda olmak zorundadır. Bununla birlikte, basında, kitle iletişim araçlarında, kendi edebiyatlarını öğretirken okullarda, Fars diliyle birlikte bölgesel ve etnik dillerin kullanılması serbesttir.

On altıncı madde

Arapça, Kur'an-ı Kerîm'in ve İslam kültürünün ve öğretisinin dili olduğundan ve Fars edebiyatı Arapça ile bütünüyle iç içe olduğundan, ilkokuldan sonra, orta öğretimin sonuna kadar, tüm sınıflarda Arapça öğretilir (Çeçen, 2019, s. 29).

İran Anayasasında, Farsçanın İran'ın tek resmî dili olması ve İran'da yaşayan Türk topluluklarına ortak anlaşma dili olarak zorunlu kılınması, Türkçeyi bölge veya uruk dili statüsüne çekmektedir. Bunun yanı sıra İran nüfusuna, Fars edebiyatının layıkıyla anlaşılması ve ayrıca Kur'an'ın da dili olması gibi sebeplerle Arapçanın öğretilmesinin mecburi kılındığı görülmektedir.

Konuşma dilinin önceden üzerinde uzlaşma sağlanmış olan harflerle (damgalarla) sistemli bir şekilde yazılması sonucunda alfabeler meydana gelir. Türkler arasında ortak iletişim dilinin kurulması için tüm Türk topluluk ve halkının tek bir dil ile anlaşabiliyor olması gerekir (Ercilasun, 1992, s. 358). Türk dünyasının sosyal, siyasi, ekonomik, kültür-sanat vb. alanlarda ortak hareket edebilmesinin en önemli şartı ortak bir alfabenin kullanılmasıdır. Ortak Türk dilinin sağlanmasının yolu da ortak alfabenin oluşturulmasından geçer. Bugün pek çok Türk cumhuriyeti ile başka ülkelerdeki özerk cumhuriyetler ve özerk bölgelerde yaşayan Türk toplulukları arasında Latin, Kiril ve Arap temelli yazı sistemi kullanılır (Kocaoğlu, 2020, s. 62). Resmî devlet dili Farsça olan İran'da da Arap alfabesi kullanılır.

4. Kaşkay Türkçesinin Latin Harfli Yazı Dili Olma Süreci

Cevad Heyet'e göre (1993, s. 87) "Şu anda İran'da Türkçe konuşan ahali sadece Türk dilli değil, her bakımdan Türk'tür." Kimliklerini "Türk" olarak tanımlayan bu topluluklardan Kaşkay Türkleri de kendi kültürlerini ve dillerini kaybetmemek için aralarında Kaşkay Türkçesiyle konuşmalarının yanında ilk defa 2007 ile 2010 yılları arasında birtakım sosyal iletişim ağlarında kurdukları gruplarda Latin harfleriyle yazmaya ve kendi dillerini dünyaya duyurmaya başlamışlardır (Deniz Coşar, kişisel iletişim 16 Haziran 2022).[2] Bunun yanı sıra kendi konuşma dillerini Latin alfabesiyle yazdıkları müstakil basılı eserler de ortaya koymuşlardır. Bu eserlerden öne çıkanlardan ilkini Cefer Éyvezi Yadıkurı (Ayvazoğlu Yadıkorlu) tarafından 2015 yılında Latin alfabesiyle kaleme alınan *Mêzun Qaşqayı Şiirleri* başlıklı divan oluşturmaktadır. İkinci olarak da Kaşkay Türklerinden Eymür boyunun Doğanlı oymağına mensup İsa Rahmani, 2018 yılında Antoine de Saint-Exupery'nin kaleminden çıkan Küçük Prens hikâyesini Kaşkay Türkçesine aktarmış ve Latin harfleriyle yazarak *Kumbuca Paşa* adıyla da yayımlamıştır.

Bu makalede, Kaşkay Türklerinin kendi konuşma dillerini Latin harfleriyle yazma sürecinin takip edilmesini sağlayan ve özellikle Kaşkay Türkü Veliyullah İder[3] ile Elyas Barampour Laççın'ın[4] yazdığı ve sosyal iletişim ağından derlenen manzum ve mensur metin örneklerinden yola çıkılarak şu sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

1. İran'ın çoğunlukla merkez ve güney bölgesinde yaşayan Türk topluluklarından Kaşkay Türkleri, kendi dillerini Latin harfleriyle nasıl yazıyor?
2. Kaşkay Türklerinin kendi konuşma dillerini Latin harfleriyle yazarken karşılaştıkları zorluklar veya elde ettikleri kazanımlar nelerdir?
3. Kaşkay Türkçesinin Latin harfleriyle yazılması sürecinde "yazım" hususunda, Türkiye Türkçesinin yazı dilinden ayrıldığı veya yazı dilinde birlik gösterdiği noktalar nelerdir?

---

[2] Deniz Coşar şahsi merakından dolayı uzun zamandır Kaşkay Türklerinin dili, kültürü ve edebiyatıyla ilgilenmiş ve hâlâ ilgilenen, şu anda da ileri seviyede Kaşkay Türkçesi konuşup yazan yörük bir Türk vatandaşıdır. Coşar, sıklıkla İran coğrafyasına gitmekte ve Kaşkay Türkleriyle vakit geçirmektedir. Deniz Coşar, Kimya Mühendisi, Antalya.

[3] İncelenen şiir ve metin örneklerinin bir kısmı Kaşkay Türkü Veliyullah İder'e aittir. Veliyullah İder, Veteriner, Kaşkay Amele Tayfası, Iğdır Tiresi, 1980, Borujen şehri / Çarmahal Bahtıyarı İli.

[4] İncelenen şiir ve metin örneklerinin bir kısmı Kaşgay Türkü Elyas Bahrampour Laççın'a aittir: Elyas Barompour Laççın, Öğretmen, Şeşbeğli Tayfası, Şorbaharlı Tiresi, 1957, Şiraz.

4. Kaşkay Türklerinin Latin esaslı yazı sistemine geçmek için gösterdikleri mücadele, "Türk dünyasında alfabe birliğinin sağlanması ve ortak iletişim dilinin kurulması" yolundaki çalışmalara ne derece katkı sağlar?

4.1. Yazım ve Söyleyiş Özellikleri

4.1.1. Ünlüler[5]

Kaşkay Türkçesinin henüz yazı diline geçiş sürecinde olması ve farklı tayfa ile tirelerinde[6] değişik ağız özelliklerinin bulunması, ünlü seslerindeki çeşitliliği de arttırmıştır. Kaşkay Türkçesinde kullanılan ünlülerin sayısı ve niteliği ile ilgili olarak bugüne kadar yapılmış çalışmalarda farklı görüşler ileri sürülmüştür.[7] Bu makalede Kaşkay Türkçesinin ses ve şekil özelliklerini yansıtan şiir ve metin örneklerinden yola çıkılarak toplam 9 asli ünlü tespit edilmiştir: a, e, é, ı, i, o, ö, u, ü.

Arap alfabesinde "o, ö, u, ü", "ı, i" ve "a, e" sesleri için sırasıyla sadece "و", "ى", "ا" imlaları kullanılırken, Arap harfli Kaşkay Türkçesinde bu seslerin hepsi ayrı harflerle gösterilip Kaşkay Türkleri tarafından farklı şekillerde telaffuz edilir.

Kaşkay Türkçesinde yer alan ünlülerin kelime başında, ortasında ve sonunda Latin harfleriyle nasıl yazıldıkları, aşağıda Arap harfli Kaşkay imlasındaki karşılıklarıyla mukayese edilmek suretiyle gösterilmeye çalışılmıştır.

4.1.1.1. a Ünlüsü

- Art damakta telaffuz edilen düz ve geniş bir ünlüdür.[8]

Kaşkay Türkçesinde *a* ünlüsü, Türkiye Türkçesinde yer alan normal uzunluktaki *a* ünlüsü gibi telaffuz edilir.

- **Ön Seste:** Kelime başında *a* ünlüsü (آ) harfiyle gösterilir:

anamız	آنامێز
ayaq	آیاق
atlar	آتلار

[5] Bu bölümde ünlülerin Kaşkay Türkçesinde çıkış yerine göre telaffuz edilme şekilleri ile harf adlarına dair verilen tüm bilgilerin kaynağı Kaşkay Türkü Veliyullah İder ile Elyas Barampour Laççın ile gerçekleştirilen konuşmalara dayanmaktadır.

[6] Kaşkay Türklerinde sosyal tabakalaşma, kan bağına bağlı olup aile yoluyla sürdürülür (Doğan, 2020, s. 8). "Aile birliğinden meydana gelen, siyasi değil sosyal kimlik taşıyan ve ortalama üç kuşak baba soyundan akrabanın bir arada yaşadığı birime *bonku*" adı verilir. Bonkuların birleşmesi sonucunda yine akrabalık sistemine dayanan *tireler*, tirelerin birleşmesiyle de sosyal ve siyasi birim olan *tayfalar* meydana gelir (Erenoğlu Ataizi, 2017, s. 46-47).

[7] Doğan (2020), Amaleh (2016) ve Rahimi'ye göre (2001) 9 ünlü; Doulatabadi (2017) ve Erenoğlu Ataizi'ye göre (2017) ise 8 normal, 13 iki ünlü arası olmak üzere 21 ünlü bulunmaktadır.

[8] Bu bölümde ünlüler Türkiye Türkçesinde, teşekkül noktalarına, teşekkülleri sırasında dudakların aldığı duruma ve ağzın açıklık-kapalılık derecesine göre tasnif edilirken şu kaynaklardan yararlanılmıştır: (Ergin, 2008, s. 31-43; Hacıeminoğlu, 2008, s. 3-4; Eraslan, 2012, s. 64-66; Erenoğlu Ataizi, 2017, s. 15-16).

- **İç Seste:** Kelime ortasında *a* ünlüsü (ا,ا) harfiyle gösterilir:

ç**a**qq**a**l	چاققال
b**a**l**a**l**a**r	بالالار
y**a**ndır**a**r	ياندیرار

Bazı Farsça kelimelerde imlada yazılıp okunmayan "vav" (و) harfi bulunur ve bu harfe "vâv-ı ma'dûle" adı verilir. خ harfi ile çoğunlukla ا, nadiren de ى harfi arasında yer alan bu harf, Farsça telaffuzda *a* ile *o* arasındaki bir sese karşılık gelir: Ḫᵛāce (خواجه) (Timurtaş, 2003, s. 42). Kaşkay Türkçesinde de bu şekilde kurulan ve nadir kullanılan Farsça kelimelerdeki "vav" harfleri, Arap harfli imlada esas yazıma sadık kalınmak suretiyle gösterilir fakat Latin harflerinde hiçbir harf veya işaretle yazılmaz. Kaşkay Türkçesinde bu harf, telaffuzda seslendirilmez fakat kendisinden sonra gelen ünlüyü uzun olarak okutur:

ostuxān "kemik"	اۏستخوان
xān "sofra"	خوان
xīş "akraba"	خویش

- **Son Seste:** Kelime sonunda *a* ünlüsü (ا,ا) harfiyle gösterilir:

bağç**a**	باغچا
vurm**a**	وورما
qoş**a** "çift"	قۏشا

4.1.1.2. e Ünlüsü

- Ön damakta telaffuz edilen düz ve geniş ünlüdür.

Kaşkay Türkçesinde çıkış yerine göre ön damakta olan *e* ünlüsü, Türkiye Türkçesinde yer alan *e* ünlüsünden çok daha geniş ve açık bir şekilde, ağzın ön kısmında telaffuz edilir.

- **Ön Seste:** Kelime başında *e* ünlüsü "elif + diş üzeri hemze" (ائ) işaretiyle gösterilir:

enibdir	ائنیبدیر
el "memleket, ülke"	ائل
elkə "ülke"	ائلکه

- **İç Seste:** Kelime ortasında *e* ünlüsü "diş üzeri hemze" (ئ) işaretiyle gösterilir:

d**e**dim	دئدیم
y**e**ylaq	یئیلاق
g**e**tmiş	گئتمیش

Kaşkay Türkçesinde alıntı kelimelerde söz ortasında yer alan *a* ünlüsü incelerek ön damak ünlüsü *e*'ye dönüşür (Doğan, 2020, s. 33). Bu tür kelimelerde ise alıntı kelimelerin esas imlalarına sadık kalınır ve *e* ünlüsü Arap harfli imlada gösterilmez:

h**e**yf	حیف
s**e**daqət	صداقت

- **Son Seste:** Kaşkay Türkçesinde sonu *e* ile biten Türkçe kökenli kelime bulunmaz, bu kelimelerin tamamı ə "kapalı e" ile söylenir ve yazılır. Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin sonunda yer alan *e*'lerin ise hepsi ə'ye dönüştürülür. Bk. 4.1.1.3. Ə Ünlüsü.

4.1.1.3. ə Ünlüsü

- Ön damakta telaffuz edilen düz ve yarı geniş bir ünlüdür.

Türk dilinin tarihî ve çağdaş dönemlerinde varlığı tartışılan "kapalı e" ünlüsünün, hem konuşma hem de yazı dilindeki karşılığı hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüş ve pek çok farklı çalışma ortaya konulmuştur. "e" ile "i" arasındaki bir sese karşılık gelen bu ünlü, özellikle Anadolu ağızlarında sıklıkla kullanılır ve genellikle Türkçe kökenli kelimelerin ilk hecelerinde karşımıza çıkar (Ercilasun, 1983, s. 19; Korkmaz, 1994, s. 5-6; Barutcu Özönder, 1996, s. 175, 210; Akar, 2004, s. 15). Kaşkay Türkçesinde ise "kapalı e", müstakil bir ses kabul edilir ve Latin harflerinde gösterilir. Çıkış yeri bakımından *e* ünlüsüne göre biraz daha ön damakta söylenen "ə" ünlüsü, Türkiye Türkçesinde yer alan *e* ünlüsünden daha dar ve kapalı, dudak kenarlarının kulaklara yaklaşıp ağız biraz daha kapalı olacak şekilde telaffuz edilir.

- **Ön Seste:** Kelime başında ə ünlüsü (ا,ا) harfiyle gösterilir:

əl "organ adı, el"	ال
əgirmek	اگیرمک
əniq	انیق

- **İç Seste:** Kaşkay Türkçesinin Arap harfli imlasında, ilk hecede "ə" ünlüsü hiçbir zaman gösterilmez, diğer hecelerde ise sadece bazı istisnai yazım şekillerinde "güzel he" (ه,ه) ile gösterilir. Geri kalan hiçbir örnekte, alıntı kelimeler de dâhil olmak üzere ə ünlüsü gösterilmez. Kaşkay Türkçesinde kelime ortasında yer alan *e, o, ö, u, ü, ı, i* ünlüleri Arap harfli imlada gösterilirken, gösterilmeyen tek harf ə ünlüsüdür. Dolayısıyla Arap harfli imlada gösterilmeyen bu sesin Latin harfli Kaşkay Türkçesinde ə şeklinde transkribe edilmesi gerektiği bilinir (Elyas Bahrampour Laççın, kişisel iletişim, 16 Haziran 2022).

m**ə**n	من
g**ə**tirməz	گتیرمز
igidl**ə**r	ایگیدلر

Belli bir kuralı olmamakla birlikte ad veya fiil türündeki kelimelerin ortasında yer alan ə ünlüsünün Arap harfli imlada gösterildiği istisnai örnekleri şunlardır:

1. Fiil türündeki kelimelerde ə ünlüsünün (ه,ه) gösterildiği örnekler:

istə**ə**m	ایسته مم
eşidm**ə**dim	ائشیدمه دیم
görm**ə**mişəm	گؤ رمه میشم

2. Ad türündeki kelimelerde ə ünlüsünün (ه,ه) gösterildiği örnekler:

qəmz**ə**li	قمزه لی

işvəli	ایشوه لی
səvgilim	سه وگیلیم

- **Son Seste:** Kelime sonunda ə ünlüsü (ه,ه) harfiyle gösterilir:

gecə	گئجه
incə	اینجه
istəyə	ایسته یه

Kaşkay Türkçesinde, alıntı kelimelerin sonunda yer alan *e* ünlüleri kendisinden daha dar olan ön damak ünlüsü ə'ye dönüşür:

Fatimə	فاطمه
əfsanə	افسانه
Ruqəyyə	رقیه

Kaşkay Türkçesinde art damak ünlüsüyle yazılmış kelimelerin büyük çoğunluğunda incelme temayülü görülür ve bu temayül Kaşkay Türkçesinin umumi ses olayını teşkil eder. Genellikle Türkçe kökenli kelimelerde görülen bu ses olayına maruz kalmış ve imlası ə ünlüsüyle kalıplaşmış olan aşağıdaki örnek kelimeler de *a* ünlüsünden incelerek bugünkü şekillerini almıştır:

qərə	قره
qəç	قچ
qəriş "ölçü birimi"	قریش

4.1.1.4. ı Ünlüsü

- Art damakta telaffuz edilen düz ve dar bir ünlüdür.

Kaşkay Türkçesinde *ı* harfi eskiden "yoğun[9] ay" şeklinde adlandırılırken günümüzde "yoğun ı" şeklinde tanımlanır.

- **Ön Seste:** Kelime başında *ı* ünlüsü "elif + ya üzeri vav" (ایّ) işaretiyle gösterilir:

ılan	ایّلان
ır "şarkı"	ایّر
ışıllamaq	ایّشیّللاماق

- **İç Seste:** Kelime ortasında *ı* ünlüsü "ya üzeri vav" (یّ) işaretiyle gösterilir:

ağ**ı**r	آغیّر
yaş**ı**l	یاشیّل
açm**ı**şang	آچمیّشانگ

- **Son Seste:** Kelime sonunda *ı* ünlüsü de (ىّ) aynı işaretle gösterilir.

sallad**ı**	سالّلادىّ

[9] Kalın, art damak

dudağ**ı**	دوداغێ
şaftal**ı**	شفتالێ

4.1.1.5. i Ünlüsü

- Ön damakta telaffuz edilen düz ve dar bir ünlüdür.

Kaşkay Türkçesinde *i* harfi eskiden "ince ay" şeklinde adlandırılırken günümüzde "ince i" şeklinde tanımlanır.

- **Ön Seste:** Kelime başında *i* ünlüsü (ایـ) harfiyle gösterilir:

igid	ایگید
içməmiş	ایچمه میش
istirəm	ایسیرم

- **İç Seste:** Kelime ortasında *i* ünlüsü (یـ) harfiyle gösterilir:

ç**i**zd**i**ng	چیزدینگ
nəd**i**r?	نه دیر
təp**i**ş	تپیش

- **Son Seste:** Kelime sonunda *i* ünlüsü (ی) harfiyle gösterilir:

Qəşqay**i** ~ Qaşqay**i**	قشقایی ~ قشقایی
eşidd**i**	ائشیددی
nəlbək**i** "çay kasesi"	نلبکی

4.1.1.6. o Ünlüsü

- Art damakta telaffuz edilen yuvarlak ve geniş bir ünlüdür.

Kaşkay Türkçesinde *o* harfi Türkiye Türkçesindeki gibi "o" şeklinde adlandırılır.

- **Ön Seste:** Kelime başında *o* ünlüsü, "elif + vav üzeri sükûn" (اوْ) işaretiyle gösterilir:

olmuş	اوْلموش
owsar "dizgin"	اوْوسار
oxçu	اوْخچو

- **İç Seste:** Kelime ortasında *o* ünlüsü "vav üzerine sükûn" (وْ) işaretiyle gösterilir:

q**o**zəy	قوْزه ی
q**o**şmuş	قوْشموش
ç**o**x	چوْخ

4.1.1.7. ö Ünlüsü

- Ön damakta telaffuz edilen yuvarlak ve geniş bir ünlüdür.

Kaşkay Türkçesinde *ö* harfi Türkiye Türkçesindeki gibi "ö" şeklinde adlandırılır.

- **Ön Seste:** Kelime başında *ö* ünlüsü, "elif + vav üzeri hemze" (اؤ) işaretiyle gösterilir:

özel	اؤزل
öldürmək	اؤلدۏر مک
örgənə "öğrensin"	اؤرگنه

- **İç Seste:** Kelime ortasında *ö* ünlüsü "vav üzeri hemze" (ؤ) işaretiyle gösterilir.

g**ö**zəl	گؤزل
k**ö**pək	کؤپک
g**ö**y "gök, sema"	گؤی

4.1.1.8. u Ünlüsü

- Art damakta telaffuz edilen yuvarlak ve dar bir ünlüdür.

Kaşkay Türkçesinde *u* harfi Türkiye Türkçesindeki gibi "u" şeklinde adlandırılır.

- **Ön Seste:** Kelime başında *u* ünlüsü (او) harfiyle gösterilir:

uçmaq	اوچماق
utanqaç	اوتانقاچ
uydurma sen!	اویدورما سن

- **İç Seste:** Kelime ortasında *u* ünlüsü (و) harfiyle gösterilir:

uld**u**z "yıldız"	اولدوز
s**u**s**u**z	سوسوز
b**u**r**u**n	بورون

- **Son Seste:** Kelime sonunda *u* ünlüsü (و) harfiyle gösterilir:

qonş**u**	قۏنشو
yurd**u**	یوردو
tutd**u**	توتدو

4.1.1.9. ü Ünlüsü

- Ön damakta telaffuz edilen yuvarlak ve dar bir ünlüdür.

Kaşkay Türkçesinde *o, ö, u* asli ünlüler olup bu ünlüler Türkiye Türkçesindeki gibi telaffuz edilirken *ü* ünlüsü Kaşkay Türkçesinin yazı diline henüz dâhil olmuştur. Özellikle genç Kaşkay Türkleri, sosyal iletişim ağını kullanmaya başladıktan sonra Türkiye Türkçesiyle daha yakından tanışma fırsatı bulmuş ve Latin yazı sistemini öğrenmeye başlamışlardır. 2007 yılından itibaren yavaş yavaş Kaşkay Türkçesinin yazı diline girmeye başlayan *ü* ünlüsü, Kaşkay Türklerinin yaşlı kesimi tarafından güçlükle telaffuz edilmektedir. Hâlâ günümüzde bu sesleri çıkarmakta zorlanan yaşlı Kaşkay Türkleri *u* ile *ü* seslerini ayırt edemez, *ü* sesini *u* şeklinde telaffuz ederler. Söz gelimi "üzüm" kelimesini "uzum" olarak seslendirirler.

Kaşkay Türkçesinde *ü* harfi "iki noktalı u" şeklinde adlandırılır (Veliyullah İder, kişisel iletişim, 17 Haziran 2022).

- **Ön Seste:** Kelime başında *ü* ünlüsü "elif + vav üzeri v" (اۆ) işaretiyle gösterilir.

üz "sayı adı; yüz"	اۆز
ülgər "ülker yıldız kümesi"	اۆلگر
ürəg-peti "karın ağrısı"	اۆرگ پئتی

- **İç Seste:** Kelime ortasında *ü* ünlüsü "vav üzeri v" (ۆ) işaretiyle gösterilir.

d**üş**üb	دۆشۆب
b**ü**lb**ü**l	بۆلبۆل
T**ü**rk	تۆرک

- **Son Seste:** Kelime sonunda *ü* ünlüsü de (ۆ) aynı işaretle gösterilir.

göyn**ü**	گۆینۆ
düg**ü** "pirinç"	دۆگۆ
görd**ü**	گۆردۆ

İncelenen şiir ve metin örneklerinden tespit edilen ünlülerin yazım ve söyleyiş biçimleri tablo hâlinde şöyle tasnif edilebilir:

ÜNLÜLER	
A. Teşekkül noktalarına göre (dilin durumuna göre)	
Art Damak Ünlüleri: a, ı, o, u	**Ön Damak Ünlüleri:** e, ə, i, ö, ü
B. Teşekkülleri sırasında dudakların aldığı duruma göre	
Düz Ünlüler: a, e, ə, ı, i	**Yuvarlak Ünlüler:** o, ö, u, ü
C. Ağzın açıklık kapalılık derecesine göre	
Geniş Ünlüler: a, e, o, ö	**Dar Ünlüler:** ı, i, u, ü
Yarı Geniş Ünlü: ə	

4.1.2. Ünsüzler[10]

İncelenen şiir ve metin örneklerinden yola çıkılarak Kaşkay Türkçesinin yazı dilinde b, c, ç, d, f, g, ğ, h, x, j, k, q, l, m, n, ng / ň, p, r, s, ş, t, v, w, y, z olmak üzere toplam 25 asli ünsüz tespit edilmiştir.

[10] Bu bölümde ünsüzlerin Kaşkay Türkçesinde çıkış yerine göre telaffuz edilme şekilleri ile harf adlarına dair verilen tüm bilgilerin kaynağı Kaşkay Türkü Veliyullah İder ve Elyas Barampour Laççın ile gerçekleştirilen konuşmalara dayanmaktadır.

Kaşkay Türkçesinde, Türkçe kökenli kelimelerde "ayın" (ʿ), j (ژ), s (ث) ve z (ظ) ünsüzleri hiçbir şekilde yer almaz; f (ف), ng / ň (نک), ğ (غ), l (ل), r (ر), w (وو) ünsüzleri ise sadece kelime başında bulunmaz, kelime ortasında ve sonunda yer alabilir (Rahimi, 2007; Veliyullah İder, kişisel iletişim, 18 Haziran 2022).

4.1.2.1. b Ünsüzü

- Patlayıcı, tonlu, çift dudak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *b* harfi Türkiye Türkçesindeki gibi "be" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *b* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda (ب) harfiyle gösterilir:

do**b**ur "teke"	دۏبور
veri**b**	وئریب
buluntu "rastgele bulunan şey"	بولونتو

4.1.2.2. c Ünsüzü

- Patlayıcı, tonlu, diş-damak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *c* harfi hem "ce" hem de "cim" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *c* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda (ج) harfiyle gösterilir:

coşar	جۏشار
əylən**c**ə	ایلنجه
u**c** "avuç"	اوج

4.1.2.3. ç Ünsüzü

- Patlayıcı, tonsuz, diş-damak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *ç* harfi Türkiye Türkçesindeki gibi "çe" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *ç* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda (چ) harfiyle gösterilir:

çiçək	چیچک
sa**ç** "kıl"	ساچ
a**ç**ar	اچار

4.1.2.4. d Ünsüzü

- Patlayıcı, tonlu, diş ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *d* harfi hem "de" hem de "dal" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *d* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda (د) harfiyle gösterilir:

da**d**lı	دادلێ
sal**d**ı	سالدێ
igi**d**lər	ایگیدلر

4.1.2.5. f Ünsüzü

- Sızıcı, tonsuz, diş-dudak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *f* harfi Türkiye Türkçesindeki gibi "fe" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde söz başında alıntı kelimelerde yer alan *f* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda (ف) harfiyle gösterilir:

fəxr	فخر
hü**f**ürdü	هۆفۆردۆ
sə**f**	سف

4.1.2.6. g Ünsüzü

- Patlayıcı, tonlu, ön-damak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *g* harfi hem "ge" hem de art damaksıl ünlülü olarak "gaf" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *g* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda (گ) harfiyle ve "ön damaksıl g" sesini göstermek için kullanılır:

görmüşəm	گۆرمۆشم
gön**g**ülüm	گۆ نگۆلۆم

Kaşkay Türkçesinde birden fazla heceli kelimelerin sonundaki *k* (ک) ünsüzü, ünlü ile başlayan bir ek aldığı zaman tonlulaşır ve *g*'ye (گ) dönüşür:

ürə**g**im	اۆره گیم
istə**g**im	استه گیم
gözlədi**g**im	گۆزله دیگیم

Kaşkay Türkçesinde *ng* harfindeki *g* ünsüzü de گ harfi ile yazılır. Örnek için bk. 4.1.2.16. ng Ünsüzü

4.1.2.7. ğ Ünsüzü

- Patlayıcı, tonlu, art-damak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *ğ* harfi hem "ğı" hem de "ğayn" şeklinde adlandırılır.

Arap harfli Kaşkay Türkçesi imlasında yer alan "ğayın" (غ) ünsüzü, kelime ve hece başında geldiği zaman daha çok gırtlaktan ve sert bir şekilde "ga" olarak telaffuz edilirken kelime ortasında yumuşayıp sızıcı "ğ" (yumuşak g) sesine yakın, kelime sonunda da "ğayn" söyleyişi daha çok ezilerek Türkiye Türkçesindeki "g(a)" ile Kaşkay Türkçesindeki "q" (ق) seslerinin arasında bir söyleyişle telaffuz edilir. Dolayısıyla Kaşkay Türkçesinde غ harfiyle gösterilen bu ses,

kelime başında, ortasında ve sonunda üç ayrı sese karşılık gelmektedir. Kelime başında "**g(a)**", kelime ortasında "**ğ**"'ye yakın, kelime sonunda "**k(a)**".

Kaşkay Türkçesinde *ğ* harfiyle gösterilen bu ses, Türkiye Türkçesindeki *ğ* (yumuşak g) harfinden farklı bir ses değerine sahip olup sadece çeviri yazıda "gayın" (غ) harfiyle gösterilir. Kaşkay Türkçesinde, Türkiye Türkçesinde yer alan *ğ* (yumuşak g) sesi, eş değeri olmasa da yakın bir ses olarak sadece "gayın" harfinin kelime ortasındaki telaffuzlarında işitilir. Dolayısıyla Kaşkay Türkçesinde *ğ* (yumuşak g) sesine doğrudan karşılık gelen müstakil bir harf (işaret) bulunmamakta, *ğ* ünsüzü sadece kelime ortasında kısmî ses değeri olarak yer almaktadır.

Kaşkay Türkçesinde "gayın" (غ) harfiyle gösterilen bu ünsüz çoğunlukla kelime ortasında ve sonunda kullanılır, söz başında ise sadece alıntı kelimelerde yer alır. "Gayın" ünsüzü, kelime ortasında ve sonunda Latin harflerinde "ğ", kelime başında ise "q" ile gösterilir.

Kaşkay Türkçesinde kelime başında غ harfi yer almaz, alıntı kelimelerde ise غ harfiyle başlayan pek çok kelime vardır. غ harfiyle başlayan kelime her ne kadar alıntı kelime de olsa Kaşkay Türkçesinde söz başında "ğ" imlası bulunmadığı için bu harf, Latin harflerinde "q" ile yazılır. Dolayısıyla alıntı kelimelerin başında yer alan غ harfi, gırtlaktan ve "ga" sesine yakın bir şekilde telaffuz edilirken yazı dilinde "q" harfiyle gösterilir:

qalat (**g**alat)[11]	غلط
qərb (**g**erb)	غرب
da**ğ** (da**k**)	داغ
sa**ğ** (sa**k**)	ساغ
ba**ğ**ça	باغچا

Kaşkay Türkçesinde birden fazla heceli kelimelerin sonundaki *q* (ق) ünsüzü, ünlü ile başlayan bir ek aldığı zaman tonlulaşır ve ğ (غ) ünsüzüne dönüşür:

başlı**ğ**ım	باشليغيم
yaşma**ğ**ı	ياشماغێ

Türkiye Türkçesinde kelime ortasında hem art damak hem de ön damak *g* sesi için tek bir harf yer alırken Kaşkay Türkçesinde bu iki ses ayrı harflerle gösterilir.[12] Kelime ortasında art damak sesi "g" da (غ) harfiyle ifade edilir. Kaşkay Türkçesinde çoğunlukla kelime ortasında Türkiye Türkçesindeki sızıcı "ğ" (yumuşak g) sesine yakın bir şekilde telaffuz edilen "ğ" (غ) sesinin istisna olarak aşağıdaki örneklerde "g(a)" şeklinde sert söylendiği dikkati çeker:

dal**ğ**a (dalga)	دالغا
duy**ğ**u (duygu)	دويغو
say**ğ**ı (saygı)	سايغێ

Kaşkay Türkçesinin bazı ağızlarında sonu "kaf" (ق) ünsüzü ile biten kelimenin bu *q* ünsüzünün art damak ünlüsüyle başlayan bir ek aldığında sadece *ğ*'ye (غ) dönüşerek yazılması

[11] Parantez içinde yazılan ifade, kendisinden önce gelen kelimenin Kaşkay Türkçesindeki telaffuzunu gösterir.
[12] Bk. sonuç bölümü; madde 4.

beklenirken aynı zamanda *g* (گ) ile de yazıldığı görülür. Bu yazım, Kaşkay Türklerinin çoğunlukla kabul ettiği ve Kaşkay Türkçesinin umumi dil bilgisi özelliklerine aykırı düşecek bir kullanım olup yaygın değildir. Henüz yazı diline geçiş aşamasında olan Kaşkay Türkçesinin çeşitli ağızlarında bu tür farklı yazımlara rastlamak, sosyal medya ortamlarında herhangi bir yönlendiricinin olmaması ve bu hususta gerekli öğretim imkânlarının bulunmaması sebebiyle tabiidir:

yaşamaq+ım>yaşama**g**ım	یاشاماگیم < یَم + یاشاماق
yaşamaq+ım>yaşama**ğ**ım	یاشاما غیم < یَم + یاشاماق

4.1.2.8. h Ünsüzü

- Sızıcı, tonsuz, ön-damak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde ه ve ح imlalarıyla gösterilen *h* harfi Türkiye Türkçesindeki gibi "he" şeklinde adlandırılır ve telaffuzda iki harf arasındaki fark ortadan kaldırılmış olur.

Kaşkay Türkçesinde *h* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda çoğunlukla (ه), alıntı kelimelerde de (ح) harfiyle gösterilir:

ba**h**ar	باهار
heyva	هئیوا
halımı "hâl"	حالیّمیّ
şa**h**	شاه

4.1.2.9. x Ünsüzü

- Sızıcı, tonlu, hırıltılı, art-damak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *x* harfi "(hırıltılı) he" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *x* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda (خ) harfiyle gösterilir ve imlada (ه) ile (ح) harflerinden ayrı tutulur.

Kaşkay Türkçesinde Türkçe kökenli tek heceli ad ve fiil türündeki kelimelerin sonunda, birden çok heceli kelimelerin ise ortasında yer alan *q* (ق) harfi *x* (خ) harfine dönüşmüştür:

ço**x**	چوْخ
ba**x**	باخ
ba**x**ışıngnan	باخیّشیّنگنان
qo**x**u	قوْخو

Kaşkay Türkçesinde *x* harfi alıntı kelimelerin başında yer alır:

xəncər	خنخر
xəssəg "perişan"	خسسگ

Kaşkay Türkçesinin farklı tayfa ve tirelerinde görülen çeşitli ağızlarında, sonu *x* harfi ile biten bazı kelimeler ek aldıklarında *q* ile telaffuz edilir. Özellikle Şişbölüklü tayfası "çox" kelimesini, addan ad yapan "-luq" ekiyle birlikte kullandığı zaman *x* sesiyle değil "çoqluq" şeklinde *q* sesiyle telaffuz etmeyi tercih eder. Aslında bu kelimenin esas imlası "çoq" olarak kabul edilir

(Veliyullah İder, kişisel iletişim, 19 Haziran 2022). Öte yandan Kaşkay Türkçesinde genel temayül bu tür kelimelerin *x* harfiyle yazılıp telaffuz edilmesidir fakat ağızların çok olması ve müstakil bir Kaşkay Türk yazı dilinin bulunmaması, bu tür farklı yazım ve söyleyişleri de kaçınılmaz kılmıştır:

çoq (چۏق) ~ çox (چۏخ)
çox+luq (چۏخ + لوق) > çoxluq (چۏخلوق) ~ çoqluq (چۏقلوق)
yoq (یۏق) ~ yox (یۏخ)
oqu! (اۏقو) ~ oxu! (اۏخو)

4.1.2.10. j Ünsüzü

- Sızıcı, tonlu, diş-damak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *j* harfi Türkiye Türkçesindeki gibi "je" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *j* ünsüzü sadece alıntı kelimelerin başında, ortasında ve sonunda yer alır ve (ژ) harfiyle gösterilir:

jələ	ژاله
jilet	ژیلت
pe**j**vak "sesin yankılanması"	پژواک
ro**j** "ruj"	رۏژ

4.1.2.11. k Ünsüzü

- Patlayıcı, tonsuz, ön-damak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *k* harfi hem "ke" hem de art damaksıl ünlülü olarak "kaf" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *k* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda "ince k" sesine karşılık gelecek şekilde kullanılır ve (ک) harfi ile gösterilir:

köməl**k**	کۏمک
Ə**k**əm "ekeyim"	اکم
tələs**k**ən "aceleci"	تلسکن

Kaşkay Türkçesinde *k* (ک) harfinin kullanımında bir yerde istisnai bir yazım özelliği dikkati çeker. Ön damak ünlüleriyle birlikte kullanılan *k* harfinin, istisna olarak sadece görülen geçmiş zamanın I. çokluk şahıs çekiminde art damaksıl ünlülü kelimelere "-dIk" veya "-dUk" ekleriyle dâhil olduğu görülür (Veliyullah İder, kişisel iletişim, 20 Haziran 2022; Rahimi, 2007):

al- + -dı**k**> aldı**k**	آلدێک
qaç- + -dı**k**> qaçdı**k**	قاچدێک
hüfür- + -dü**k**>hüfürdü**k**	هۏفۏردۏک

4.1.2.12. q Ünsüzü

- Patlayıcı, tonsuz, art-damak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *q* harfi hem "ğe" hem de "gaf" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *q* harfi kelime başı, ortası ve sonunda iki farklı sese karşılık gelir. Kelime başında *q* harfi Türkiye Türkçesindeki "g(a)", kelime sonunda ise Türkiye Türkçesindeki "k(a)" sesi gibi telaffuz edilir. Söz gelimi ***k**ula**k*** kelimesi Türkiye Türkçesinde yazıldığı gibi okunurken Kaşkay Türkçesinde bu kelime ***g**ula**k*** şeklinde söylenir. Yani telaffuz aşamasında söz başında *q* ünsüzü tonlulaşarak *g*'ye dönüşür. Kaşkay Türkçesinde, *q* ünsüzünün Latin harfli yazımında Arap harfli imlaya sadık kalınır ve bu kelime "qulaq" (قولاق) şeklinde yazılır fakat "gulak" olarak okunur. Dolayısıyla Kaşkay Türkçesinde aynı harf iki farklı sese karşılık gelecek şekilde kullanılır. Kelime başında: "**g(a)**", kelime ortasında/sonunda: "**k(a)**"

Kaşkay Türkçesindeki "g" (گ) harfiyle "kelime başında" hemen hemen aynı sese karşılık gelen *q* ünsüzü (ق), "ge / gaf" (گ) harfine göre biraz daha gırtlaktan söylenir.

Kaşkay Türkçesinde *q* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda (ق) harfiyle gösterilir:

qowşu**q** (govşuk) "çadır penceresi"	قۆوشوق
yeyla**q**	یئیلاق
quca**q** (gucak)	قوجاق
uza**q**dan	اوزاقدان

4.1.2.13. l Ünsüzü

- Akıcı, dil-ucu, tonlu, diş-damak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *l* harfi hem "le" hem de "lam" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *l* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda (ل) harfiyle gösterilir:

lə**l**əm "dadım"	له لم
gü**l**ümsər	گۆلۆمسه ر
yaşı**l**	یاشیّل
as**l**an**l**ar	آسلا نلار

4.1.2.14. m Ünsüzü

- Akıcı, geniz, tonlu, çift-dudak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *m* harfi hem "me" hem de "mim" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *m* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda (م) harfiyle gösterilir:

ming	مینگ
iç**m**ə**m**iş	ایچمه میش
dedi**m**	دئدیم
art**m**aq	آرتماق

4.1.2.15. n Ünsüzü

- Akıcı, geniz, tonlu, çift-dudak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *n* harfi hem "ne" hem de "nun" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *n* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda (ن) harfiyle gösterilir:

neylərəm	نیله رم
neççə "kaç?"	نئچچه
e**n**ibdir	ائنیبدیر
çova**n** "kokulu"	چۏوان

4.1.2.16. ng / ň Ünsüzü

- Akıcı, geniz, tonlu, art damak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde Latin harfleriyle *ng* ve *ň* olmak üzere iki farklı şekilde yazılan bu ünsüz, "(i)ng" şeklinde adlandırılır. "N" (ن) ile "g" (گ) seslerinin birleşiminden oluşan ve genizden çıkarılan bu seslerin ikisi de telaffuzda ayırt edilecek şekilde duyulur. Yani "ng" harfi seslendirilirken "n" ve "g" sesleri birbirine karışmaz veya biri diğerinin üstüne çıkmaz. Kaşkay Türkleri, ne tam olarak ünlü ne de ünsüz olarak değerlendirdikleri bu sesi "yarı sesli" olarak tanımlarlar (Veliyullah İder, kişisel iletişim, 21 Haziran 2022).

Kaşkay Türkçesinde *ng* / *ň* ünsüzü sıklıkla kelime sonunda ek olarak ve nadiren de kelime ortasında müstakil harf şeklinde yer alır. "ng / ň" harfi, "nun+keşideli kef" (نگ) harflerinin aynı anda ikisine birden karşılık gelecek şekilde gösterilir. Arap harfli imlada ن ve گ harflerinin kalıplaşıp tek bir işaret (نگ) ile gösterildiği bu sesler, Latin imlasında *ng* ve *ň* harfleriyle iki şekilde gösterilir. Cümle içinde *ng* / *ň* ünsüzü ek olarak; 2. teklik kişi iyelik, ilgi hâli, 2. teklik kişi şahıs ve 2. teklik kişi emir eki görevlerinde ortaya çıkar ve Kaşkay Türkçesinde etkin bir şekilde kullanılır. Bu ek, sonu ünlü ile biten kelimeye dâhil olursa "-ng" (نگ), sonu ünsüz ile biten bir kelimeye dâhil olursa araya yardımcı ünlü alarak "-Ing, Ung" (ۏنگ, ونگ ; ینگ,ۆنگ) şekillerinde yazılır ve okunur:

dindirdi**ng**	دیندیردینگ
sözleri**ng**	سۏزلرینگ
tüfürdügü**ng**	تۏفۏردۏگۏنگ
de**ň**iz	دئنگیز
*	
bax**ň**	باخێنگ
gəldi**ň**iz	گلدینگیز
i**ň**gə "iğne"	اینگه
qovdu**ň**	قوودونگ

4.1.2.17. p Ünsüzü

- Patlayıcı, tonsuz, çift dudak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *p* harfi Türkiye Türkçesindeki gibi "pe" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *p* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda (پ) harfiyle gösterilir:

ş**p** "iki elin birbirine vurmasıyla çıkan ses"	شپ
ya**p**ışdı	یاپیشّدیٚ
payla "paylaştır"	پایلا
gə**p** "söz"	گپ

4.1.2.18. r Ünsüzü

• Akıcı, tonlu, ön-damak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *r* harfi Türkiye Türkçesindeki gibi "re" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *r* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda (ر) harfiyle gösterilir:

rişə "kök"	ریشه
nəzə**r**	نظر
deyə**r**	دئیه ر
çı**r**aq	چیّراق

4.1.2.19. s Ünsüzü

• Sızıcı, tonsuz, diş ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *s* harfi hem "se" hem de "sin" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *s* ünsüzü kelime başında ve ortasında çoğunlukla s "sin" (س), alıntı kelimelerde de ṣ "sad" (ص) ve ṯ "peltek s; tse" (ث) harfleriyle gösterilir ve telaffuzda üç ses arasındaki fark ortadan kaldırılmış olur:

saçar	ساچار
sabun	صابون
i**s**ar "fedakârlık"	ایثار
ke**s** "kes- fiilinin emir çekimi"	کس

4.1.2.20. ş Ünsüzü

• Sızıcı, tonsuz, diş-damak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *ş* harfi hem "şe" hem de "şin" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *ş* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda (ش) harfiyle gösterilir:

şor	شوٗر
aparmı**ş**	آپارمیّش
qu**ş**	قوش

ə**şş**ək	اششک

4.1.2.21. t Ünsüzü

- Patlayıcı, tonsuz, diş-damak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *t* harfi Türkiye Türkçesindeki gibi "te" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *t* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda t "te" (ت) ve ṭ "tı" (ط) harflerinin her ikisine birden karşılık gelecek şekilde t "te" (ت) harfiyle gösterilir ve telaffuzda iki ses arasındaki fark ortadan kaldırılmış olur:

ta**t** "Fars, Acem kimse"	تات
yal**t**aq "yalancı"	یالتاق
endir**t**ding	ائندیرتدینگ
is**t**əməz	ایسته مز

4.1.2.22. v Ünsüzü

- Sızıcı, tonlu, diş-dudak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *v* harfi Türkiye Türkçesindeki gibi "ve" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde *v* ünsüzü kelime başında ve ortasında (و) harfiyle gösterilir:

varlıq	وارلیق
verdi	وئردی
ya**v**aş	یاواش
sa**v**	ساو

4.1.2.23. w Ünsüzü

- Sızıcı, tonlu, diş-damak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *w* harfi "iki dişli v" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde, alıntı kelimeler de dâhil olmak üzere *w* ünsüzü, kendisinden önce *o* ünlüsü ve kendisinden sonra da herhangi bir ünsüz ile veya ünsüz ile başlayan bir kelimeyle birlikte kullanılır. Genellikle kelimelerin ilk hecelerinde ve *o* ünlüsünden sonra ortaya çıkmaktadır. Kelime ortasında ve sonunda (و) harfiyle gösterilir. Öte yandan Kaşkay Türkçesinde *w* ünsüzü daima kendisinden önce gelen *o* ünlüsüyle birlikte bu sese karşılık geldiği için tek başına (وو) harfleriyle gösterilir:

o (yuvarlak / geniş ünlü;و) + w (و) + ünsüz

to**w**şan	تۏوشان
qo**w**ğa	قۏوغا
O**w**şarlı	اۏوشارلی
to**w** (yeyər) "düğüm; dolanmak"	تۏو(یئیر)

Arap harfli Kaşkay imlasında, dudak ünlülerinin görüldüğü bazı kelimelerde *w* ünsüzünü gösteren vav (و) harfinden sonra bir vav (و) daha kullanılır. Bu ikinci vav (و), uzunluğu değil *w* ve *u* seslerini gösteren istisnai bir kullanımdır:

to**w**uq	تۏووق
so**w**uq[13]	سۏووق

4.1.2.24. y Ünsüzü

- Akıcı, tonlu, ön-damak ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *y* harfi Türkiye Türkçesindeki gibi "ye" şeklinde adlandırılır.

Kaşkay Türkçesinde y ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda (ى) harfiyle gösterilir:

yaxşılıq	یاخشیلیق
gö**y** "yeşil; kök"	گۆی
gö**y**ərçin	گۆیرچین
qə**y**nə**y**ər	قه ینه یر

Kaşkay Türkçesinde sonu *k* (ک) ile biten birden çok heceli kelimeler, ünlü ile başlayan bir ek aldıkları zaman tonlulaşıp *g*'ye dönüşürken bu kelimelerin bazıları akıcı bir ünsüz olan *y*'li şekilde de yazılabiliyor. Bu tür "g-y nöbetleşmesi"ni müstakil kelimelerde de görmek mümkündür. Bu tür ikili kullanımlarda, Kaşkay Türkçesinde daha çok g'li yazımlar tercih edilir:

ürəgim ~ üre**y**im	اۏره گیم ~ اۏره ییم
eşşəgim ~ eşşə**y**im	ائششه گیم ~ ائششه ییم
əgri ~ ə**y**ri	اگری ~ ا ه یری
dəgil ~ də**y**il	دگیل ~ ده ییل

Kaşkay Türkçesinde *y* harfinin Arap harfleriyle gösterilmesi hususunda istisnai bir yazım şekli bulunmaktadır. Kaşkay Türkçesinde *y* ünsüzünün kalın veya ince şekli yoktur. Art damak veya ön damak ünlüleriyle birlikte kullanılan tüm *y* ünsüzleri ى harfi ile gösterilir. Öte yandan Kaşkay Türkçesinde, "yay" kelimesinin ikinci "y" harfi, "ى" harfinin üstüne hareke konularak "ya üzeri v" (ىٚ) şeklinde yazılır. Böyle bir istisnai yazımın sebebi bilinmemekle birlikte *y* harfinin *ı* harfiyle karıştırılmış olacağı düşünülür (Veliyullah İder, kişisel iletişim, 23 Haziran 2022):

yay	یایٚ

4.1.2.25. z Ünsüzü

- Sızıcı, tonlu, diş ünsüzüdür.

Kaşkay Türkçesinde *z* harfi Türkiye Türkçesindeki gibi "ze" şeklinde adlandırılır.

[13] Bu kelimeler Kaşkay Türkçesinin bazı ağızlarında "towyuq" ve "sowyuq" şekillerinde telaffuz edilir fakat çoğu ağızda "y" sesi düşmüş şekilde yer alır (Veliyullah İder, kişisel iletişim, 23 Haziran 2022).

Kaşkay Türkçesinde *z* ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda çoğunlukla z "ze" (ز), alıntı kelimelerde de ẕ "zel" (ذ), ẓ "zı" (ظ), ż "zad" (ض) harfleriyle gösterilir ve telaffuzda dört harf arasındaki fark ortadan kaldırılmış olur:

zərrə	زرره
qutu**z** "kel"	قوتوز
mi**z**rab	میضراب
nə**z**ər	نظر

4.1.3. Diğer Yazım Özellikleri

4.1.3.1. Ayın ve Hemze

• Ayın (ع)

Kaşkay Türkçesinde "ayın" (ع) ve "hemze" (ء) harfleri Arapça kökenli kelimelere özgü olan ünsüzleri gösterir. Bir tür gırtlağa çarparak çıkan bu sesler, Farsça ve Türkçe kökenli kelimelerde yer almaz (Deny, 1941, s. 61-61, 72-73). Öte yandan Kaşkay Türkçesinde Arapça kökenli kelimeler nadir, Farsça kökenli kelimeler de bazen kullanılır. Kaşkay Türkleri genellikle Türkçe kökenli kelimeleri kullanmaya ve işletmeye ihtimam gösterirler.

Kaşkay Türkçesinde kelime başında, ortasında ve sonunda "ayın"ın Latin yazı sisteminde müstakil bir harf karşılığı yoktur. Öte yandan kendisinden önce veya sonra gelen ünlü veya ünsüz harflere bağlı olarak ses değeri açısından Türkiye Türkçesinde olduğu gibi çoğunlukla "ünlü sesler" ile bazen "y" ve nadiren de düşmüş olup sadece "telaffuzda" yer alacak şekilde okunur.

Kaşkay Türkçesinde "ayın", Latin harfleriyle ifade edilirken karşılık geldiği ünlünün öncesi veya sonrasına kesme işareti konulur. Yalnız bu kesme işareti sadece kelime ortasında belirtilir, kelime başında ve sonunda konulmaz:

Kelime başında:

ərz	عرض
əcem	عجم

Kelime ortasında:

təbi**'ə**t	طبیعت
mu**'ə**lləm	معلم
sən**'ə**t	صنعت
fi**'**il	فعل
m**ə'**lum	معلوم
zə**y**if	ضعیف
m**e'**də "mide"	معده
i'tibar	اعتبار

Kelime sonunda:

mənşə	منشع

manə “engel” مانع

Eğer “ayın” sonda gelip Kaşkay Türkçesinde “a” sesiyle karşılık buluyorsa bu tür kelimelerin “ă” şeklinde yazıldığı da görülür fakat bu ifade şekli üzerinde Kaşkay Türkleri arasında herhangi bir ortak görüş bulunmamaktadır. Kaşkay Türkleri arasında mutabık kalınan yazım şekli, “ayın” (ع) harfinin sadece kelime ortasında geçtiği durumlarda, Latin harfli yazı sisteminde “kesme işareti” ile belirtilmesidir.

eğn**ă** اغناع

- **Hemze (ء)**

Kelime başında[14], ortasında ve sonunda sadece Arapça kelimelerde görülen hemzenin (ء) “ayın” (ع) sesinde olduğu gibi Kaşkay Türkçesinde müstakil bir harf karşılığı yoktur. Öte yandan kendisinden önce veya sonra gelen ünlü veya ünsüz harflere bağlı olarak ses değeri açısından Türkiye Türkçesinde olduğu gibi çoğunlukla “ünlü sesler” ile bazen “y” ve nadiren de sadece “telaffuzda” yer alacak şekilde “düşmüş” olarak okunur.

Kelime ortasında hemzeden (ء) önce gelen sesli, fetha (a, e) ise hemze işareti ا üzerine, zamme (u, ü) ise و üzerine yazılır (Timurtaş, 2003, s. 35). Kaşkay Türkçesinde ise Arap harfli imlada sadece zamme okutan seslerde hemze işareti kullanılır ve bu işaret de kendisinden önce eklenen د (diş) üzerine konulur. Fetha okutan seslerde ise hemze konulmaz, elif harfi tek başına yazılır.

Kaşkay Türkçesinde hemze, Latin harfleriyle ifade edilirken karşılık geldiği ünlü harfin öncesi veya sonrasına kesme işareti konulur. Yalnız bu kesme işareti sadece kelime ortasında belirtilir, kelime sonunda konulmaz:

Kelime ortasında:

mə**'**mur مامور
tə**'**min تامین
da**y**imi دایمی

Kelime sonunda:

cüz جزء
eltica التجاء
eqtida اقتداء

Kaşkay Türkçesinde “hemze” ile gösterilen kelimelerden bazılarının “ayın” ile de yazıldığı görülür. Hem “ayın” hem de “hemze” ile iki farklı şekilde yazılan bu kelimeler Kaşkay Türkçesinde istisna olup çok nadir kullanılır:

məs'ul مسئول/ مسعول
nəş'ə نشئه / نشعه

[14] Hemzeye kelime başında, “elif” (أ) harfi kürsülük yapar ve çoğu zaman bu hemze gösterilmez, sadece “elif” harfi yazılır (Timurtaş, 2003, s. 35).

Kaşkay Türkçesinin yazı dili olma süreci henüz resmî bir boyut kazanmadığı ve bir yandan farklı ağız özellikleri de kullanılmaya devam ettiği için Kaşkay Türkçesinin Latin harfli yazı sisteminde farklı ifade şekillerinin ortaya çıkması tabii bir süreçtir. Kaşkay Türkleri arasında, Latin harflerine merak salarak Kaşkay Türkçesini bu harflerle yazma teşebbüsünde bulunup kelimelerin kök ve ekleriyle ilgilenen ve kendi aralarında halk etimolojisi yaparak kelimelerin imlasını kendilerine göre yorumlayan bazı kişiler de çıkmıştır. Bu kişiler, bazı kelimelerin köklerini analoji yöntemiyle başka kelimelerin kökleriyle ilişkilendirerek açıklamaya ve bu kelimelere değişik anlamlar yüklemeye çalışırlar. Türkiye Türkçesinin yeni harflerinin belirlenmesi sürecinde Atatürk, 1923'te "Dil İnkılabı"nı başlatmış ve sonrasında çağın dil ve edebiyat alanında ad yapmış kimselerin yer aldığı bir "Dil Encümeni" oluşturarak bu ekip ile alfabe çalışmalarını yürütmüştür (Zülfikar, 2021, s. 33-34). Kaşkay Türkçesinin Latin harfli yazı dili süreci ise henüz yolun başında olduğu için dil heyeti kurulacak seviyeye gelinmemiştir. Dolayısıyla pek çok Kaşkay Türkü'nün de yazı sistemiyle ilgili değişik fikir ve teşebbüsleri olur. Bu aşamada Laççın'ın diğer Kaşkay Türklerinden farklı olarak bazı kelimeleri köken itibariyle Türkçe kabul edip Arap ve Latin harflerinde farklı bir yazımı tercih ettiği görülür. Bu kelimelerden en dikkat çekici olanı aşağıda sunulmuştur:

Eşq (عشق**) kelimesi**: Günümüzde, Kaşkay Türkçesinde "ayın" ve "hemze"nin Arap ile Latin imlasındaki karşılıklarıyla ilgili olarak mutabık kalınan bir yazım şeklinden bahsetmek mümkündür. Arapça kökenli "ʿaşḳ" kelimesi, Kaşkay Türkçesinin Arap harfli imlasında عشق şeklinde yazılır ve Latin harfleriyle "eşq" olarak yazılıp okunur. Kaşkay Türkçesinde "ayın" diye bir harf ve bunun da ses değeri olarak müstakil bir karşılığı bulunmadığı için söz konusu kelime, Kaşkay Türkçesinin dil ve üslup özellikleri gereğince söz başındaki *a* ünlüsü inceltilmek suretiyle telaffuz edilir. Laççın ise Arapça kökenli "ʿaşḳ" (عشق) kelimesini Türkçe kabul edip kökünün "parlayan, şölə, par" anlamındaki "iş" kökünden geldiğini söyler. **İşq** (ايشق) kelimesinin aslında "nur, ot; ateş" anlamındaki "işiq" kelimesinin aslı olduğunu savunur. Hatta "iş" kökünden "parlayan, şö'lə veren" anlamındaki "işil" kelimesinin türediğini de ifade eder (Elyas Bahrampour Laççın, kişisel iletişim, 25 Haziran 2022).

4.1.3.2. Çift Ünsüzlerin Yazılışı

Kaşkay Türkçesinde çift ünsüz, Arap harfli imlada belirtilirken harfin üzerine şedde işareti konulmaz, aynı harf yan yana iki kere yazılır:

i**kk**inci	ايككينجى
eşi**dd**i	ائشيددى
kə**ll**ə	كلله
kə**çç**ə "keçe"	كچچه

İncelenen şiir ve metin örneklerinden tespit edilen ünsüzlerin yazım ve söyleyiş biçimleri tablo hâlinde şöyle tasnif edilebilir:

ÜNSÜZLER					
Teşekkül noktalarına göre	**Boğumlanma (temas) derecesine göre**			**Titreşim (tonluluk) durumuna göre**	
	Sürekli (Sızıcı)	**Süreksiz (Patlamalı)**	**Sürekli (Akıcı)**	**Tonlu (Ötümlü)**	**Tonsuz (Ötümsüz)**
Dudak	-	b, p	m	b, m	p
Diş-Dudak	f, v, w	-	-	v, w	f
Diş	s, z	d	-	d, z	s
Diş-Damak	ş, j	c, ç, t	l, n	l, n, c, j	t, ç, ş
Ön Damak	-	g, k	r, y	r, y, g	k
Art Damak	x, ng /ň	ğ, q	-	ng / ň, ğ, q	x
Gırtlak	h	-	-	-	h

4.1.4. Kaşkay Türkçesi İmlasında Türkçeleştirme Faaliyetleri

Kaşkay Türkçesinde bazı alıntı kelimelerin Türkçe imlaya yaklaştırılarak yazıldığını görürüz. Kaşkay Türkçesinin yabancı kökenli kelimeleri Türkçeleştirme temayülü ise Arapça ve Farsça kelimelerin Arap harfli imladaki karşılıkları incelenmek suretiyle tespit edilmiştir. Kaşkay Türkçesinde, yabancı kökenli kelimelerin Türkçeleştirilmesi temayülü henüz yaygın olmamakla birlikte Kaşkay Türkçesiyle ilgili elde bulunan yazılı ve sözlü malzemelerden tespit edilen üç örnek aşağıda sunulmuştur:

Örnek	**Esas imla**	**Kaşkay Türkçesinin Arap harfli imlası**
zirve	ذیروه	زیروه
kel**i**me	کلمه	کلیمه
zerre	ذره	زره

Kaşkay Türkleri, konuşma dilleri olan Kaşkay Türkçesini Latin harfleriyle yazma çalışmalarına ilk olarak sosyal iletişim ağlarında başlamışlar, belirli bir sayıya ulaştıktan sonra da farklı mecralar üzerinden kurdukları gruplarla bu çalışmalarını daha etkin hâle getirmiş ve hızlandırmışlardır. Günümüzde ise Kaşkay Türkleri kendi coğrafyalarında bu dilin unutulmaması adına toplantılar tertip etmeye çalışmaktadırlar. Farsçanın resmî dil olduğu ve Arap alfabesinin kullanıldığı İran coğrafyasında özellikle Şiraz'da, Kaşkay Türkçesinin Latin harfleriyle yazılmasıyla ilgili faaliyetlerin tanıtılması ve İran halkına anlatılması siyasi açıdan oldukça tehlikeli ve sakıncalıdır. İlk kez 24 Mart 2022 tarihinde Şiraz'da bir grup Kaşkay Türkü bir araya gelip kendi dillerinin Latin harfleriyle yazılması meselesi üzerinde konuşmuşlar ve

bunun için neler yapabilecekleri üzerinde fikir alışverişinde bulunmuşlardır. Kaşkay Türkçesinin Latin harfleriyle yazılması sürecinde ilk defa yüz yüze gerçekleştirilen bu faaliyetten sonra çalışmalar, çoğunlukla sosyal iletişim ağları üzerinden devam etmiştir ve hâlâ sürmektedir (Veliyullah İder, kişisel iletişim, 24 Haziran 2022).

Kaşkay Türkçesinin yazı dili olma süreciyle ilgili olarak "yazım ve söyleyiş özellikleri" bağlamında tarafımızca yapılmış olan çalışmanın neticesinde karşımıza Latin harfli şöyle bir yazı sistemi çıkar:

Sıra	**Büyük**	**Küçük**	**Harfin Adı**	**Arap harfli imla**	**Latin harfli imla**
1	A	a	a	ا, آ	bala
2	B	b	be	ب	balıqçı
3	C	c	ce / cim	ج	ocaq
4	Ç	ç	çe	چ	üç
5	D	d	de / dal	د	doqquz
6	E	e	e	ه/ ه , ئ , ائ	elkə, yeylaq,
7	Ə	ə	ə (i'ye yakın)	ه/ ه ,ا	əyə "iye, sahip"
8	F	f	fe	ف	şəfəq
9	G	g	ge / gaf	گ	gəp
10	Ğ	ğ	ğı / gayn	غ ,غ	dağ
11	H	h	he	ه ,ه ,ھ ;ح ,حـ	hər ; hərf
12	X	x	he (hırıltılı)	خ ,خـ	yox
13	I	ı	yoğun ay	ایّ ,یّ ,ىّ	sarı
14	İ	i	ince ay	ایِ ,یِ ,ی	diş
15	J	j	je	ژ	ruj
16	K	k	ke / kaf	ک	kirpik
17	Q	q	ğe / gaf (gırtlaktan)	ق	qulaq
18	L	l	le / lam	ل	yol
19	M	m	me / mim	م	mən
20	N	n	ne / nun	ن	ikkinci
21	-	ng / ň	(i)ng (genizden)	نگ	qəşəng "güzel"

22	O	o	o	اۆ, ۆ	qoz “gururlu”
23	Ö	ö	ö	اۆ, ۆ	çörək
24	P	p	pe	پ	körpə
25	R	r	re	ر	var
26	S	s	se / sin	س, ص, ث	sevgi, saf, isar
27	Ş	ş	şe / şin	ش	Qəşqayi~ Qaşqayi
28	T	t	te	ت, ط	ot, şeytan
29	U	u	u	او, و	duyğu
30	Ü	ü	iki noktalı u	اۆ, ۆ	Türkçə
31	V	v	ve	و	vəhşi
32	W	w	iki dişli v	وو	towşan
33	Y	y	ye	ێ, ی	yaşıl
34	Z	z	ze	ز, ظ, ذ, ض	göz, nəzər, mizrab

Sonuç

Bugün Fars eyaleti olarak adlandırılan bölgede yaşayan ve büyük bir kısmı yerleşik hayata geçmiş olan Kaşkay Türkleri, Farsçanın resmî dil olduğu İran coğrafyasında kendi kültür ve kimliklerini korumak için mücadele etmeyi bilmiş Türk toplulukları arasında yer alır. Bir dilin yapısı ve işleyişi o dilin yazı sistemiyle doğrudan bir ilişkiye sahiptir. Eğer dilin yazısı, dilin yapısına aykırı bir işleyişe sahipse o dilin konuşma ve edebî dili arasında bazı tutarsızlıklar meydana gelir. Dolayısıyla bir dilin ses, biçim, cümle ve anlam bilgisi özellikleri o dilin alfabe mantığıyla da uyumlu olmak zorundadır. Bu makalede Kaşkay Türklerinin konuşma dili olan Kaşkay Türkçesinin yazı dili olma süreciyle ilgili yapılan faaliyetler ve ortaya konulan çalışmalar göz önünde bulundurularak Kaşkay Türkçesinin ünlü ve ünsüzlerinin Latin harfleriyle ifade ediliş şekilleri incelenmeye çalışılmıştır. Kaşkay Türkleri kendi konuşma dillerini yazı dili hâline getirebilmek için şu an çeşitli sosyal iletişim ağlarında mütemadiyen Latin harfleriyle yazışmakta ve Latin harfli çeşitli edebî metin örnekleri paylaşmaktadırlar.

Alfabe, dildeki seslerin harf veya işaretlerle yazıya aktarılmak için kullanılan sembollerden oluşur. Her dil, kendi işleyiş mantığını yansıtan müstakil bir yazı sistemine sahiptir. Kaşkay Türkçesi eğer bir gün resmî olarak yazı dili hâline gelir ve bu yazı dili de Latin alfabesiyle temsil edilirse bu geçişin Türk dünyasında ortak iletişim dilinin kurulması yönünde önemli bir kazanım olacağı kanaatindeyiz. Bu kazanımın da meydana getireceği pek çok gelişim olacaktır:

1. Kaşkay Türkçesinin Latin harfli yeni yazı sisteminde 9 ünlü ve 25 ünsüz harf yer almış olacaktır:

- Bu harflerden غ ile ق, ses ve yazı dilindeki karşılıkları itibariyle hususi bir özellik taşır. Kaşkay Türkçesinde غ harfi kelime başında "g(a)", ortasında "ğ'ye yakın" ve sonunda "k(a)" olmak üzere üç farklı sese karşılık gelir. Kaşkay Türkçesinde kelime başında غ harfi yer almaz. Sadece alıntı kelimelerde yer alan bu ses yazı dilinde dikkat çekici bir şekilde "q" harfiyle gösterilir. Dolayısıyla Kaşkay Türkçesinde "gayın" ünsüzü, üç farklı ses ve yazı dilinde de iki farklı harf ile gösterilir. Bunun yanı sıra Türkiye Türkçesinde Türkçe kökenli kelimelerde "kalın g" sesi için de kullanılan "g" harfinin (duygu), Kaşkay Türkçesinde "ğ" (غ) harfiyle (duyğu) yazılıp bu sefer kelime ortasında istisna olarak "yumuşak" değil "ga" şeklinde (duygu) sert bir şekilde telaffuz edildiği görülür.

- Kaşkay Türkçesinde ق harfi de iki farklı sese karşılık gelecek şekilde kullanılır. Kelime başında "g(a)", kelime ortasında ve sonunda "k(a)" olarak iki farklı şekilde telaffuz edilen bu sesler için tek bir imla kullanılır. Hem غ hem de ق harfinin yazı dilindeki karşılığında Arap harfli imla esas alınmış, söyleyiş farklılıkları imlaya yansıtılmamıştır. Dolayısıyla Kaşkay Türkçesinin yazı dilini belirleyici esas unsur Arap harfli imla olmuştur.

- Arap harflerinde sadece "vav" (و) ile karşılanan *o, ö, u, ü*, *v*; "ye" (ى) ile karşılanan *ı, i, y* ve "elif" (ا) ile karşılanan *a, e* sesleri Kaşkay Türkçesinin yeni yazı sisteminde -Türkiye Türkçesinde olduğu gibi- ayrı harflerle temsil edilecek ve okuma karışıklığı ve zorluğu da ortadan kaldırılmış olacaktır.

2. Arap harflerinde her biri ayrı sese karşılık gelen ve dolayısıyla ayrı harflerle gösterilen t "te" (ت) ve ṭ "tı" (ط); s "sin" (س), ṣ "sad" (ص) ve ş "peltek s" (ث) ile ẕ "zel" (ذ), ẓ "zı" (ظ), ż "zad" (ض) harflerinin her biri Kaşkay Türkçesinde ayrı ses olarak kabul edilmeyecek ve bu sesler, aralarındaki söyleyiş farklılıkları ortadan kaldırılarak birer imla ile; t, s, z harfleriyle temsil edilecektir. Böylece okuma ve yazmada pratiklik ve kolaylık sağlanmış olacaktır.

3. Ses yapısında ünsüzlerin hâkim olduğu bir sisteme sahip olan Arap harflerinde kökü Arapça, Farsça ve Türkçe olan kelimelerde kısa ünlülere yer verilmemesi, uzun ünlülerin ise sadece üç (ا, و, ى) harfle ifade edilmesi, okumada bazı güçlüklere sebep olabiliyor. Kaşkay Türkçesinin yeni yazı sisteminde ise her ünlü ses, ayrı harflerle temsil edileceği için okumadaki bu zorluklar giderilecek, okuma ve yazma arasındaki tutarsızlıklar da ortadan kaldırılmış olacaktır.

Kaşkay Türkçesinin Latin harfli yeni yazı dilini Türkiye Türkçesi yazı dilinden ayıracak olan özellikleri ise şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Kaşkay Türkçesinde, Türkiye Türkçesi yazı sisteminden farklı olarak üç ayrı sese karşılık gelen üç harf vardır: Arap harfli imladaki خ için x "hırıltılı h" (yox), Azerbaycan Türkçesi ve ağızlarında da görülen ə "kapalı e" (əşşək) ve kendisinden önce *o* ünlüsüyle ve kendisinden sonra da herhangi bir ünsüz harfle veya ünsüz harfle başlayan bir kelime ile birlikte kullanılan w "iki dişli v" (towşan): x, ə, w

2. Kaşkay Türkçesinde Türkiye Türkçesi yazı dilinden farklı olarak yumuşak "yumuşak g" (ğ) sesini karşılayan ayrı bir işaret yoktur. Kaşkay Türkçesinde *ġ* harfi, yazı dilinde "gayın" (ġ) harfinin kelime ortasında ve sonunda Latin harflerindeki karşılığı olarak kullanılır. Söyleyişte ise sadece kelime ortasında yumuşayıp sızıcı "ğ" (yumuşak g) sesine yaklaşır.

3. Kaşkay Türkçesinin konuşma dilinde umumiyetle kullanılan ve arkaik bir özellik taşıyan *ng / ň* (نگ) sesi resmî yazı dilinde de yerini alarak 2. teklik kişi iyelik, ilgi hâli ile 2. teklik kişi şahıs ve emir eki olarak etkin bir şekilde kullanılmaya devam edecektir: (sening) sözleri**ng,** (sen) dindirdi**ng**.

4. Türkiye Türkçesinde hem art damak hem de ön damak "g" sesi için yazı dilinde tek bir harf kullanılırken Kaşkay Türkçesinde bu iki ses ayrılacak, "ince g" sesi *g* (گ ; gəp), kelime başında "kalın g" sesi *q* (ق ; qulaq), kelime ortasında *ğ* (غ ; duyğu) harfleriyle gösterilecektir.

5. Kaşkay Türkçesinin geliştirilmeye çalışılan Latin harfli yazı sisteminde Arap harfli imla esas alınmış, Türkiye Türkçesindeki gibi bütün harflerin tamamen söyleyiş hususiyetlerine riayet edilmemiştir. Kaşkay Türkçesinin Latin harfli yazı dilinde Arap harfli imlaya sadık kalınarak tanımlanan bazı harfler, söyleyişte kelime başında, ortasında ve sonunda tek bir sesi yansıtmayabiliyor. Dolayısıyla Kaşkay Türkçesinin yazı dilinde yer alacak harfler bütünüyle tek bir sese karşılık gelmeyecek; bazı harflerin kelimenin başında, ortasında ve sonunda birden çok ses değeri olabilecektir. Ünlü harflerde, her harfe tek ses karşılık gelecek şekilde yapılan düzenleme ünsüz harflerde henüz tam olarak sağlanamamıştır. Bu durum da bazı kelimelerin yazıldığı gibi okunmasına engel teşkil edecektir: qulaq "**g**ulak", qəbr "**g**ebr", duyğu "duy**g**u" gibi.

Türk toplulukları arasında ortak iletişim dilinin kurulabilmesi için öncelikle ortak bir alfabenin hazırlanması gerekir. Bu bağlamda İran'ın Fars eyaletinde yaşayan ve kendi dil ve kültürlerini Fars hakimiyetine karşı korumaya çalışan Kaşkay Türkleri kendi edebî dillerinin kurallarını ve üslup özelliklerini ifade edecek bir alfabe geliştirmeye çalışmaktadırlar. Kaşkay Türklerinin seslerini duyurabildikleri sosyal iletişim ağlarında konuşma dillerini Latin harfleriyle yazma süreci yakından takip edilmiş ve bu makaleyle Kaşkay Türkçesinin yazı dili olma yolunda ne kadar önemli mesafeler katetmiş olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kaşkay Türkçesinin Latin harfli yazı sistemine geçişinin resmî olarak sağlanması, Türk dünyasında dil ve alfabe birliğinin sağlanması yolundaki çalışmalara önemli ölçüde katkı sağlayacağı düşüncesindeyiz.

KAYNAKÇA

Akar, A. (2004). *Muğla Ağzı.* Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları.

Amaleh, M. R. (2016). *Kaşkay Türklerinden Mansur Şah Muhammedi'nin şiirleri (inceleme-metin-sözlük)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Barutcu Özönder, F. S. (1996). *'Alī Şīr Nevāyī Muḥākemetü'l-Luġateyn İki Dilin Muhakemesi. An*kara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Barutcu Özönder, F. S. (2002). İran ve Türkler. *Kök Araştırmalar,* IV(2), 101-122.

Caferoğlu, A. (1966). İran Türkleri. *Türk Kültürü,* 50, 125-133.

Çelik, M. (2020). *Kaşkay Türkçesi Grameri*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Deny, J. (1941). *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi).* İstanbul: Maarif Matbaası.

Doerfer, G. (1973-1974). İran'da Bir Dilbilim Araştırma Gezisi Üzerine Rapor. (S. Tezcan, Çev.), *TDAY-Belleten,* 21-22, 195-198.

Doerfer, G. (1997). İran'da Türkler. *Türk Dili*, 431, 242-251.

Doerfer, G. (2006). Irano-Turkic. L. Johanson & C.Bulut (Ed.), *Turkic-Iranian Areas, Historical and Linguistic Aspect, Turkologıca 62* içinde (s. 93-113). Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.

Doğan, T. (2020). *Yettim Yal (Yetim Tepe) Giriş-İnceleme-Metin-Aktarma-Dizin*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları.

Dolatkhah, S. (2016). The Qasqay and Their Language. S. Eker, Ü. Çelik Şavk (Ed.), *Tehlikedeki Türk Dilleri II A: Örnek Çalışmalar* içinde (s. 455-484). C. 2, Ankara: Uluslararası Türk Akademisi.

Doulatabadi, F. (2017). *Kaşkay Türklerinin Edebiyatı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Eraslan, K. (2012). *Eski Uygur Türkçesi Grameri.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ercilasun, A.B. (1992). İsmail Gaspıralı'nın Fikirleri. *Türk Dünyası Üzerine İncelemeler,* Ankara: Akçağ Yayınları.

Ercilasun, A.B. (1983). *Kars İli Ağızları, Ses Bilgisi.* Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.

Erenoğlu Ataizi, D. (2017). *Kaşkay Türklerinin Dili*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ergin, M. (2008). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.

Hacıeminoğlu, N. (2008). *Karahanlı Türkçesi Grameri.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Heyet, C. (1993). Azerbaycan'ın Türkleşmesi ve Azeri Türkçesinin Teşekkülü. *Varlık,* S. 87, 5-20.

Heyet, C. (2008). *Türk Dilinin ve Lehçelerinin Tarihî Seyri.* (M. Öztürk, Çev.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

İran İslam Cumhuriyeti Anayasası (2019). (H. Çeçen, Çev.). İstanbul: Legal Yayıncılık.

Kafkasyalı, A. (2011). *İran Coğrafyasında Türkler*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.

Kocaoğlu, T. (2020). Türk Ülkelerinde Ortak Türk Latin Alfabesinin Onaylanması Konusundaki Son Gelişmeler ve Çözüm Arayışları. *Türk Dünyasında Ortak Alfabe, Uygulamalar, Arayışlar, Teklifler* içinde (s. 59-80), İstanbul: Ötüken Yayınları.

Korkmaz, Z. (1994). *Güney-Batı Anadolu Ağızları.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Mirza Bala Mehmedzâde (1955). Kaşkay. *İslam ansiklopedisi* (C. VI, s. 414-417). İstanbul: Maarif Basımevi.

Orhonlu, C. (1967). Kaşkaylar. *Türk Kültürü,* 54, 421-426.

Rahimi, E. M. (2001). *Zebân-e Türki-ye Kaşkâ'i ve Şive-ye Negâreş-e An.* Şiraz: Rah Goşa. (*Kaşkay Türkçesi ve Yazım Kuralları).

Rahimi, E. M. (2007). *Qaşqayi Sözlüğü Ferheng-i Lugât ve İstilâhât-i Turkî-yi Qaşkayî (be Fârsî) Hemrâh bâ etimoloji (rîşe yâbî)-yi vâjegân*. Kum: Defter-i İntişârât-i Ensârî.

Rahmani (Doğanlı), İ. (2018). *Kumbuca Paşa.* Şiraz: Ocak Yayınları.

Rzayev, A.E. (2010). *Azerbaycan Tarihi XIX-XX. Asırların Evveli, Ali Mektebler Üçün Mühazire Kursu.* Bakı: Bakı Üniversitesi Yayınevi.

Seyhan Alışık, G. (2002). Azerbaycan Türkçesi. *Türkler,* (C. XIX, s. 361-394), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Tekin, T. (1995). *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*. Şafak Matbaacılık.

Timurtaş, F. K. (2003). *Tarihî Türkiye Türkçesi Araştırmaları III: Osmanlı Türkçesi Grameri.* İstanbul: Alfa Yayınları.

Yadıkurı, C. É. (2015). *Mêzun Qaşqayı Şi'irleri*. Şiraz: Erem Yayınevi. (https://docplayer.biz.tr/199755060-Mezun-qasqayi-si-irleri-cefer-eyvezi-yadikuri-ayvazoglu-yadikorlu.html)

Zenker, J. T. (1979). *Türkische-Arabisch-Persisches Handwörterbuch*. C. I, New York: George Olms Verlag Hilseheim.

Zülfikar, H. (2021). *Atatürk'ten Bugüne Dil ve Alfabe.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kaynak Kişiler

Deniz Coşar, Kimya Mühendisi, Antalya, Yörük, İleri seviyede Kaşkay Türkçesi konuşuyor ve yazıyor.

Elyas Bahrampour Laççın, Öğretmen, Şeşbeğli Tayfası, Şorbaharlı Tiresi, 1957, Şiraz.

Veliyullah İder, Veteriner, Kaşkay Amele Tayfası, Iğdır Tiresi, 1980, Borujen şehri / Çarmahal Bahtıyarı İl.

EKLER

Farsça Kelimeleri Kullanma Ey Kaşkay Çocuğu[15]

Əziz balam qulaq as	عزیز بالام قولاق آس
Su yerinə Ab demə	سو یئرینه نان دئمه
Türkçəmizi düz danış	تورکچه میزی دوز دانیش
Oxumuza Xab demə	اوخوموزا خواب دئمه
Çörəgə sən Nan demə	چوره گه سن نان دئمه
Çölə Biyaban dəmə	چوله بیابان دئمه
Öz dilingə önəm ver	اوز دیلینگه اؤنم وئر
Buyruğa Fərman demə	بویروغا فرمان دئمه
Ard dilimizdə Undur	"آرد" دیلیمیزده اون دور
Ruz dilimizdə Gündür	"روز" دیلیمیزده گون دور
O dağlarda yayılan	او داغلاردا یاییلان
Miş surusu Qoyundur	"میش" سوروسو قویون دور
Yeki olur Bir quzum	"یکی" اولور بیر قوزوم
Qərri Olur Pir quzum	قری اولور " پیر" قوزوم
Sarımsağın Farsçası	ساریمساغین فارسچاسی
Nədir? Olur Sir quzum	نه دیر؟ اولور " سیر" قوزوم
Xun Türkçesi Qan Olur	" خون" تورکچه سی قان اولور
Şəfəq sökər Dan Olur	شفق سوکر دان اولور
Tarıya qulluq edən	تاری یا قوللوق ائده ن
İnançlı insan olur	اینانچلی اینسان اولور
Medadıngı əgir yaz	مدادینگی اگیر یاز
Gav yerinə Sığır yaz	"گاو" یئرینه سیغیر یاز
Kəvir bilirəng nədir?	"کویر" بیلیرنگ نه دیر؟
Kəvir yerinə Qır yaz	کویر یئرینه " قیر" یاز
Toluğa Məşk deyirlər	تولوغا " مشک " دئییرلر
Quruda Kəşk deyirlər	قورودا " کشک" دئییرلر
Farslar biri ağlasa	فارسلار بیری آغلاسا
Gözyaşa Əşk deyirlər	گوز یاشا " اشک" دئییرلر
Fəzilət Ərdəm olur	فضیلت " اردم " اولور
Az Farsçası Kəm olur	آز فارسچاسی" کم " اولور
Surudan ayrı düşən	سورودان آیری دوشه ن
Qurd u quşa yəm olur	قورد و قوشا یم اولور

[15] Bu şiir Veliyullah İder'e aittir. Şiirin Arap ve Latin imlası ile sözlüğü kendisi tarafından yazılmıştır.

SÖZLÜK

Ab: Farsçada “su” demektir.
Xab: Uyku / Oxu
Çörək: Ekmek ve Nan
Buyruk: Ferman
Ard: Farsçada “un” demektir.
Ruz: Gün
Miş: Koyun
Yeki: Bir
Qərri: Karı ve Yaşlı adam / Pir
Sir: Sarımsak
Xun: Kan
Şəfəq: Şafak
Tarı: Tanrı
Medad: Kalem
Gav: Sığır
Kəvir: Kır / Çöl
Toluk: Məşk
Əşk: Gözyaşı

Ana[16]

Göyərtmiş Tanrı əvrişəm gül,ü,
Naz elkəsin,də hel əkmiş ana.

Bir özəl quş dur uzay,dan gəlmiş,
Bir towar tərlan, bir gözəl sona.

Qəvvas dir işq dəryasın,da,
Üz ming nur səçmiş, üz ming durdana.

Dirrəg dir dizim,ə anam varlıg,ı,
Üzzəgim rəy,i bağlı dir on,a.

Burruşuq əlin,dən istirəm öpəm,
Dunya varı bir yan,a,
Anam tək bir yan,a.

گؤیرتمیش تانرێ اه وریشم گؤلؤ ،
ناز ائلکه سینده هئل اکمیش آنا .

بیر اؤزل قوش دور اوزایدان گلمیش ،
بیر تؤوار ترلان ، بیر گؤزل سؤنا .

قه وواس دیر ایشق دریاسیندا ،
اؤزمینگ نور سچمیش ، اؤزمینگ دوردانا .

دیررگ دیر دیزیمه آنام وارلیّغێ ،
اؤززه گیم ره یی باغلیّدیر اؤنا .

بوررووشوق الیندن ایستیرم اؤپم ،
دونیا واری بیر یانا ،
آنام تک بیر یانا .

لاچچێن

SÖZLÜK

Əbrişam (**əvrişəm**)**:** İpek (Zenker, 1979, s. 2)
Həl: Kokusu güzel bir bitki (Rahimi, 2007, s. 816)
Towar: Dolanan, dolaşan (Rahimi, 2007, s. 292)
Tərlan: Şahin (Rahimi, 2007, s. 269)
Sona: Bir tür kuş, suna (Rahimi, 2007, s. 497)
Qəvvas: Dalgıç (Veliyullah İder, kişisel iletişim, 29 Haziran 2022)
Durdanə (durdana): İnci tanesi (Rahimi, 2007, s. 427)
Rəg (rəy): Damar (Rahimi, 2007, s. 451)

[16] Bu şiir Arap ve Latin imlasıyla birlikte Elyas Bahrampour Laççın’a aittir. Şiirin sözlüğü ise tarafımızca hazırlanmıştır.
Şiirde özellikle durum eklerinin virgülle ayrıldığı dikkati çeker. Şiirde geçen bu tür noktalama işaretleri, Laççın’ın kendi üslup özelliğine mahsus kullanımlar olup Kaşkay Türkçesinin umumi noktalama kurallarının dışında yer alır (Rahimi, 2001).

EXTENDED ABSTRACT

Today, the Qashqai Turks, whose majority of the population live in the Fars province of the Islamic Republic of Iran, are one of the largest and organized communities in Iran. The Qashqai, who consider their identity as Turks, are a community that belongs to the Oghuz tribe. The main language of the Qashqai Turks is Qashqai Turkish. The fact that the spoken language of the Qashqai Turks is not yet written, that it is not official, and that they have been under the influence of Arabic and Persian elements for a long time have put the Qashqai Turkish into a process that cannot be traced in terms of which dialect and dialect of the Turkish language it belongs to. On the other hand, considering the prominent linguistic features of the spoken language of Qashqai Turks, we think that it would be appropriate to define Qashqai Turkish as an independent dialect of South Azeri Turkish under the Western Turkish branch of the Turkish language and under the Oghuz group Turkish dialects.

Today, Latin, Cyrillic and Arabic based writing systems are used between many Turkish republics and Turkish communities living in autonomous republics and autonomous regions in other countries. In the Islamic Republic of Iran where the state language is Persian, the Arabic alphabet is used. In this geography where Persian is dominant, Qashqai Turks speak Qashqai Turkish among themselves in order not to lose their own culture and language. For the first time, between 2007 and 2010, they secretly joined the social communication network called "Facebook" to begin communicating in Latin letters. The Qashqai Turks, who met the Latin letters of Turkey Turkish for the first time here, later established various groups on telephone and shared poetry and text samples in Latin letters with each other, and they still continue to do so. In addition, they also produced independent works written in Qashqai Turkish with Latin letters: *Mêzun Qaşqayı Şiirleri, Kumbuca Paşa.*

In this article, based on a total of 300 verse and prose text samples compiled from the a social communication network "Kaşkay Merkez", the process Qashqai Turks using Latin alphabet to write in their own languages will be examined in the context of "spelling and pronunciation features".

Based on the poetry and text samples reflecting the phonetic and morphological features of Qashqai Turkish, a total of 9 main vowels have been identified: a, e, é, ı, i, o, ö, u, ü. In Qashqai Turkish, all of these sounds are shown and pronounced with separate letters: ç**a**qq**a**l (چاققال), y**e**ylaq (یئیلاق), gec**ə** (گئجه), yaş**ı**l (یاشیل), q**o**zəy (قوزه ی), k**ö**pək (کؤپک), qonş**u** (قونشو), Türk (تورک).

Based on the analyzed poems and text samples, 25 consonants have been identified in the written language of Qashqai Turkish: b, c, ç, d, f, g, ğ, h, x, j, k, q, l, m, n, ng / ň, p, r, s, ş, t, v, w, y, z. From these consonants, “ayın” (ʿ), j (ژ), s (ث) and z (ظ) are not included in words of Turkish origin, and f (ف), ng / ň (نک), ğ (غ), l (ل), r (ر), w (وو) are not found at the beginning of words only: veri**b** (وئریب), əylən**c**ə (ایلنجه), u**ç**maq (اوچماق), **d**u**d**aq (دوداق), qərən**f**ul (قرنفول), **g**ön**g**ülüm (گؤ نگؤلوم) ba**ğ**ça (باغچا), **h**eyva (هئیوا), qo**x**u (قوخو), ro**j** (روژ), **k**öməl**k** (کؤمک), **q**uca**q** (قوجاق), do**l**u (دولو), **m**ing (مینگ), **n**eççə (نئچچه), i**ň**gə / i**ng**ə (اینگه), gə**p** (گپ), çö**r**ək (چؤرک),

saçar (ساچار), ə**şş**ək (اششک), yal**t**aq (یالتاق), sə**v**gilim (سه وگیلیم), to**w**şan (تۆوشان), gö**y**ərçin (گؤیرچین), ya**z** (یاز).

In addition to these consonants, in Qashqai Turkish, there are also rarely used "ayın" (ع) and "hemze" (ء) sounds, which indicate consonants unique to words of Arabic origin. These sounds, which do not have a separate letter in the Latin alphabet at the beginning, middle and end of the word, mostly correspond to vowels. When writing in Latin letters, an apostrophe is placed in the middle of the word before or after the vowel it corresponds to: sən**'ə**t (صنعت), m**ə'**mur (مامور).

In the Latin alphabet writing system of Qashqai Turkish that is trying to be developed, Arabic orthography is taken as a basis, and the pronunciation of letters is not fully followed as in Turkey Turkish. In vowels, the arrangement made so that each letter corresponds to a single sound has not yet been fully achieved in consonant letters like: qulaq: **g**ulak, qəbr: **g**ebr, duyğu: duy**g**u.

As a result, in this article, the progress Qashqai Turkish made in becoming a written language was aimed to be revealed. We believe that the official switch of Qashqai Turkish to Latin alphabet will contribute significantly to the efforts to ensure the unity of language and alphabet in the Turkic countries.